

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA 7 PEZETA

ANJEL LERTXUNDI

✻ Imajinazioa askatu nuen

✻ Haurtzaroko esperientziak gorde nahi ditut

Hogei ta bost urteko mutil gazte ameslaria dugu Angel Lertxundi. Orion jaio eta Zarautzen bizi den gazte ezkongai gainera. Gaurregun ikastolako irakasle. Lehen, orain eta gero, berriz, idazle. Eta idazle ona eta amorratua.

Agian, ez gara euskaldunok liburu bat eskutan hartu eta gure gelan sartzekoak. Ez gara literaturaz arduratu.

Ongi da. Baina bai ahal du literaturak halako garrantzirik? Bai ahal du literaturak euskera batasun bideetan jartzeko kemenik?

Anjel Lertxundirengana jo dugu. Eta ez irabazi berri duen «Urrezko Luma»gatik, literaturaz zerbait esateko gauza delakotan baizik.

—Berezitasun ugari egin beharreko galdera da. Literatura goi mailako olerki eta narratibagintza bakarrik ahal da?

—Hori bai, baina ez hori bakarrik. Literatura hori baino gehiago da, herriaren espresibitate guziaz bereganatzen du. Haurzarotik zahararora arte. Ikuspegi bereziak sortzen ditu literaturak. Ez da absolutua, baina ez dugu horregatik baztertuko. Sozio-
lojia absolutua ahal da? Guk, euskaldunok, izadi-
az izan dugun ikuspegia sentimental da oso, oinarri-
rik gabea, gizonarekin loturarik ez duen ikuspegia. (Ikus Onaindiaren «Milla euskal olerki eder»). Batasun bat dago ikuspegi horretan. Baina batasun urratua da, hila, joana. Eta joanak joan, batasun berdinarekin, ikuspegi berdinarekin, literatura berdinarekin jarraitu behar ahal dugu egun ere? Hemen dago kakoa. Era horretan, literatura zabal bat martxan jarriko bagenu, ez genuke euskera bakarrik batasun bideetan jarriko. Baita Euskal Herria ere.

—Eta nundik sortzen da, orduan, gaurko gure arteko puskaketa?

—Garbi dago. Puskaketa lehengo batasun hila-
kin —eta ez hizkuntzarena bakarrik— jarraitu nahi luketen eta batasun berri bat aurkitu nahi genuke-
en artean dago. Gainuntzekoak, axalkeriak dira, engainaturik jardutea. Begi bat omen du saltzaileak eta ehun ez ditu sobera erosleak. Hemen dago puskaketa. Nor den saltzaile eta nor erosle, hori da nik dakidana, alegia, erositakoa edo saldutakoa, herria dela.

—Konturatzen garenez, Anjel, arazoa zabaltasun osoan hartu nahi zenuke. Zail da eta azterketa luze eta sakon bat eskatzen du zuk azaldutakoak. Baina zuk, personalki, uste ahal duzu zerbait jartzen duzunik, idazle bezala, egoera honetan?

—Nerea ez da narratibagintzan bideak irekitzen salatzea besterik. Bidea irekitzea diot. Eta hau garbi utzi nahi nuke: Gure mendea, erdi-bideko mendea da. Lanean harrokeriarik gabe baina atsedetik gabe jardun behar duen mendea. Ikastoletatik datorren

belaunaldia, bestela, dena egin beharrean aurkituko litzake. Denok apaltasun honetan jardunen bagina, beste oilar batek egingen liguke zirin, eta ez etxeokak.

—Nik aurkitzen dut halako salto bat, berezitasun bat, zure lehendabiziko obratik bigarrenean.

—Baita nik ere. «Hunik arrats artean» Erroman egina zen, urrutiratu egin nintzen... Eta freskoagoa da. «Ajea du Urturik», ordea, hemen egina da, eta, nahi eta nahi ez, herriak bere arazoak kutsatzen dizkizu. Barren xelebrea behar da herrian egon eta

NON ZER

- LOKAMUTS
Larresoro ... 3 garrenean
- INGLATERRAKO TXAPELKETA
Aranegi ... 3 garrenean
- FRANTZIAKO LANGILERIA
Iza ... 5 garrenean
- EUSKARA NAFARROAN
Eguskitza ... 6 garrenean
- ELIZA INSTITUZIO (eta III)
Arregi ... 11 garrenean
- IKASTOLA ... 12 garrenean

herria seriotasun osoan aztertze-
ko. Bigarren obran, gure egoerak bereganatu ninduen. Tamalgarri ahal da hori? Ez dakit. Dakidana, obra horretan azaltzen dela nere ideia maiteenetako bat: Alegia, herri bat salbatzeko nahiko dela munduko mozkorrik ardo-
-zaleena... itxaropenik badu. Azken orrietan, herriak urkamendira eraman duen gaztea arrain bilakatzen da, herriaren gosea asetzeko.

—Ze asmo zenuen lehendabizikoaz? Harrigarri zitaigun argitara eraman zenuenean, eta harrigarri zaitgu orain ere.

—Ba horixe: Harritu. Egia da, argitaratzeko garaian nere beldur eta zalantzak banituela. Ez nekien zein izanen zen arrera. Obra klasiko baten gogorik ez nuen, eta ez dut gaur ere. Ez dut esaten egin behar ez direnik. Eta imajinazioa askatu nuen. Ez da besterik. Hogei ta bi urteko mutil batek imajinazioa askatu ahal dezakeen mailan askatu nuela uste dut nerea, eta hor dago. Gero, arrera ona izan zuen, eta zer gehiago nahi nuen nik? Gainera, euskera oso erraza dela iduritzen zait. Ni ez naiz behin ere estilista bat izan, estilista, hizkuntzaren tekniko ugari-
egi degoela uste dut une honetan. Gero, eta imajinazioa aipatzen dudanez, euskerak posibilitate izugarriak ditu imajinak sortzeko. Bi hitz —edo-
zein— elkarren artean lotzen badituzu, imajina bat sortua duzu. Nik, euskeraz, odol hitzari edozein margo erantsi nizaioke. Zuri, beltz, gorri... Saia gauza bera egiten erderaz.

—Eta gerorako asmoak ere izanen dituzu ba?

—Sapelatsak bakarrik ezagutzen ditut geroaren ametsik gabe. Eta bere buruarekin amaitu nahi dutenak. Eta nik ez dut ezapelats izan nahi eta ez bururik errekarra bota nahi. Txantxak alde batera, nobela batean ari naiz. Ezberdina bi lehengoetatik, nahiz eta euskeran lehendabizikora urteratu. Ikastoletako egiten ari garen testoetako euskera zaila, teknikeri hutsekoak irakurtzen ditudanean... nere ikasleen erruseraz irakurtzen jardunen balira bezalako begiak gogoratzen ditut. Badugu hizkuntza. Autsartu egin behar. Ez gaude hizkuntzaren mendeko, hizkuntza dugu morroi. Ez dakit... sarritan hau ahaztu egiten dugula dirudi.

—Eta zertaz ari zara nobela horretan?

—Oso memori txarra dut. Eta haurzaroko esperientziak gorde nahi ditut. Anekdotak asmatuak dira gehienak, baina ez esperientzia. Uda azkenean ir-
tenen ote da...

—oOo—

Saritu berri den bere «Ajea du Urturik» liburu-
ko hasierarekin amaitzen dugu guk:

«Armiarma sarea zabaldu zen lurralde haietan eta Urturi (Euskal Herria) gelditu zitzaigun erdian. Espiralaren amaia. Bizitza eta heriotzaren arteko une zail eta ilunean».

NERE BORDATXOTIK

Denbora hero, sargoria atzokoa. Aurretik izandako muxinak ez bezekoa kanpoak irabazteko. Izketa-gai nagusia Eibar'en jokatutako partidua izan zan. Retegi ta Tapia, Tapia ta Retegi. Besterik etzan entzuten.

Dirudienez, eskuetatik igesi zion txoriak gipuzkoarrari. Jaun da jabe ibili luzarotxoan, eta azkenik burua makurtu bear. Buruz-buruko partiduetan orrelakoxe goraberak izaten dira.

Guk, arratsaldean Tolosa'rako bidea artu genduen, aizkolariak ikusi asmotan.

Albiztur'ko Santa Marina bailerako Garmendiak etzuen kontrariorik arkitu; nai zituenak egin zituen Uarte Arakil'ho Gorritigatik.

Geure bizitza osoan lenengo aldiz atzo ikusi genduen euskeraz eztaien aizkolari bat. Zorritzarrez, Naparroa'ko Uarte Arakil'en, gazteen artean beintzat, galdua da gure izkuntza. Ta Gorriti'k ez izan ogei urte besterik.

Adinez (edadez) biak berdiñak, Garmendia ta Gorriti: ogeiña urtekoak.

Aizkolari askoz geiagoa da gipuzkoarra. Gorputzez ere bai.

Garmendia'ren pixua: 18 kilo. Garmendia'ren erakuslea: Migel Mindegia.

Botilleroa: Bixente Arsaluz. Gorriti'ren erakuslea: Juan Igoa.

Botilleroa: Migel Gorriti.

—oOo—

Neurketa asi aurretik, "eun ogeitamarr" zegen dirua gipuzkoarraren alde. Korredoreak etzuten lan aundirik izan.

Lanean asi ziranerako ikusi genduen kolorerik etzegola; gipuzkoarra askoz geiago zala.

Egurak oso ondo jarriak zeuden. Legeak agintzen duen bezela, borobiltasunik galdu gabe.

Aurreko oitura zarrean, itz batez esanik.

Amarna kana-erdiko zituzten ebaki bearrak. Erdi lanetarako enbor eta erdiren alde atera zion albizturtarrak, oker aundi gabe. Naparrak etzeukan begirik argitzerik inolako moduz.

Garmendia'k lan danak bukatu, ta artean saio ikaragarria egin bear izan zuen Gorriti'k zortzigarren egurra bukatzen.

Andik aurrera etzan pasa. Zertarako?

Beraz, bi kana-erdiko gelditu zitzaizkion oso-osorik, aizkora-kada bakar bat eman gabe.

Gazte bat izateko aizkolari polita da Garmendia. Itxura batean egin zuen lana, ta gogoz txalotu zuen jendeak.

Gorriti'k eztauka etorkizunik aizkora. Ariña da gorputzez eta kolpe koxkorak dira bereak; indar gutxitxo.

Etzan jendeketa aundirik bildu. Ez ezagunak izan nunbait: berriak, alegia.

—oOo—

Ikus ditzagun baten eta bestearen denborak.

GARMENDIA

Lenengo kana-erdikoa, 3 minutu ta 40 segundoan.

Bigarra, 7 minutu ta 12 segundoan.

Irugarrena, 10 minutu ta 52 segundoan.

Laugarrena, 14 minutu ta 50 segundoan.

Bosgarrena, 18 minutu ta 48 segundoan.

Seigarrena, 23 minutu ta 53 segundoan.

Zazpigarrena, 28 minutu ta 13 segundoan.

Zortzigarra, 31 minutu ta 43 segundoan.

Bederatzigarrena, 35 minutu ta 47 segundoan.

Amargarrena, 38 minutu ta 36 segundoan.

Berrogei minutuan ezetzean egon ziran trabesak.

GORRITI

Lenengo kana-erdikoa, 5 minutu ta 20 segundoan.

Bigarra, 10 minutu ta 32 segundoan.

Irugarrena, 15 minutu ta 20 segundoan.

Laugarrena, 21 minutu ta 8 segundoan.

Bosgarrena, 25 minutu ta 28 segundoan.

Seigarrena, 29 minutu ta 58 segundoan.

Zazpigarrena, 35 minutu ta 18 segundoan.

Zortzigarra, 40 minutu ta 45 segundoan.

Zortzigarra erdibitu bezin azkar erretiratu zan.

Tolosa'ko aizkol jokoa etzuen Eibar'ko partiduen antzik.

Estuago ta larriago ibili ziran Retegi ta Tapia. Alde ederra!

Aia'tik barrena etxeratu gñan, eta Aia'n berebiziko animazioa nabaitzen zan. Probak, demak baiziran arratsalde ta gau.

Larunbat gabea izan ziran lenengoak. Atzokoa zan bigarren dema-eguna. Datorren larunbatean izango da irugarrena, igandean, au da, maiatzaren ogeian bukatzeko.

Kanpo egun zoragarria. Bide bazter guztietan kotxeak ikusten ziran eta itzalpean familiak meriendatxoak egñiaz. Aur jendea ere bai gustora asko.

Basarri

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gaztelz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

Aptdo. 1381

arístegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERGIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.

ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 11450
DONOSTIA

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK

URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiak:

Etxekoa 65 19 60

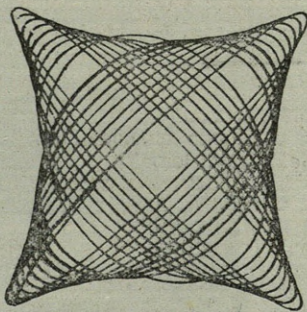
Landelakoa 65 19 33

URRETXUA

Urrutizkiak:

Landelakoa 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

ECHABE

ETXABE'N
Mueble - Etxea

Fuere'en Enparantza

Urrutizkiak: 84 10 78

84 11 24

ZARAUZ

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen ajentziak erri auetan dituzu:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerín, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Kadreita, Andosilla ta Noain-Berriain.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rochapea, Azagra, Enériz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerín, Otxagabia, Karkar Olazaguiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Cadreita, Andosilla y Noain-Berriain.

ETXEKO - ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

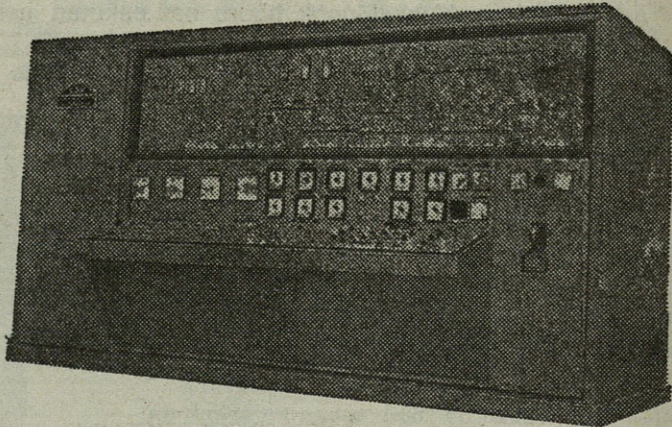
Zure garbiketa makinaz egiten ba'dezu

ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabili beti

Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezu eros

JABON LAGARTO, garbiketarako jabol bakarra
Etxeko-andrearentzat neskamerik egokiena.

JABON LAGARTO!

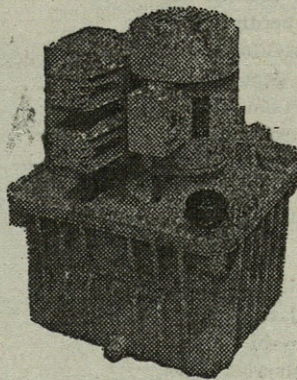

TXIMIST-INDAR SAILLA

Departamento ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO TRESNAGITZA

Aparatos de manobra, distribución y control

OLIO-INDAR SAILLA

Departamento
HIDRAULICO

GARBE-LAHMEYER
WUPPERTAL - ALEMANIA'ko
Etxearen banaketa ta
teknika laguntza

Banaketa ta Teknika laguntza:

REX-ROTH GMBH Alemania

RUHRITAI Sp A Olio-Indarra Italia

TUROLA Sp A. Italia

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Lantegi ta landelak:

Johnstons (Herrera)

SAN SEBASTIAN

Urrut. 358840 (7 ari) ta 351880

Telex. 36173 GOIME E

Erakusketak eta denda:

Iparraguirre, 15 - SAN SEBASTIAN

Urrut. 428082 ta 428625

Ordezkatza:

Enrique Sordas, 18. Urrut. 226535-36

VITORIA

Don Jose Migel, gure eredu

D. Jose Migel Barandiarani omenaldi bat egingo zaio Ataunen, Ekainaren 12tik 21era.

Omenaldi honen berri emateko eskatu zaigu. "Euskal Herri osoarekin gogo bat beteko dugulakoan Joxe Migel Barandiarani, gizon jakintsu, herriko eta zintzoari omenaldi bat antolatzen hasiak gara, eta honen programa ia osaturik dugu", aditzera ematen dugute eskutitzez.

Badute Ataundarrek sena. Badakite Euskal Erri osoaren gogoa dela omenaldi hau egitea. Ez dago zalantzarik, gure ustez. Ondo merezia du. Ataungo San Gregorion jaioa dugu orain dela larogeita iru urte. Geroztik ez dugu uste geldirik une asko igaroko edo denbora asko alferrik galduko zuenik. Bere izaera eta bere lan ikaragarri, bikain, sakon eta zehatzagatik Euskal Errian eta munduan ezaguna, maitatua eta aintzakotzat artua dugu.

Hauxe dio gure Don Jose Migelegatik Luis de Castresanak: "Ezagutzen ditugun obretatik neurtzen badugu, ene ustez, bizi diren euskaldunetatik aundiena Don Jose Migel Barandiaran dugu. Arrigarria da adineko apaiz honek etnolari eta arkeolari bezala egin duen lana. Ez dut uste behin ere ordainduko diogunik Euskal Erriagatik egin duen guztia".

Julio Caro Barojak, berriz, "Eusko-Folklore"an argitaraturiko lanak goraituz: "Eman argitaratzen diren lan guztiak dira irakurgarriak beren zehaztasun, zentzu on eta sakontasunagatik baina batipat gizon honenak".

Etengabe lanean ari den gizona dugu Don Jose Migel. Euskal Erriko zantzurik eta aztarnarik zaharrenak biltzen eta aztertzen diharu aspertzeke eta nekatzeke. Euskal Kondaira-aurreko ezur, arlandu, lur, marrazki, margo, ipuin, sineskeria, askazia eta abar bildu eta aztertu ditu.

Gorputzez txiki, baina izatez aundi den gizon hau ezaguna dut gure arpe, mendi eta baserriek. Eta ezaguna dute munduko jakintsuek, Unibertsidadeek eta aldizkariak.

Baina ez dezagun uste, gutxi bezalako maixu eta jakintsu honen ezeren maixukeriarik eta jakintsu aizerik duenik. Hauxe da gure ustez aundien eta arrigarrien batez ere gaurko giroan. Bi itz ikasi ordurako dena dakigulakoan gabilza arropuzturik. "Hau honela da, hori ez da honela" diogu zalantzarik gabe noiznahi. Honelako gutxi entzungo diogu Don Joxe Migeli: "hortaz ezer ez dakigu, hortaz ez dago ezer garbirik, hori honelatsu izan daiteke, hori oraingoz, nere ustez, beste zantzurik aurkitzen ez dugun bitartean honela da".

Maixukeriaz eta dogmakeriaz betetako gure gizarte hontan honelako ahoberokeriarik gabeko maixua dugu Don Joxe Migel. Eta hori, bizitza osoan ikusten, miazten, aztertzen eta sakontzen jardun den gaitan. Beste alorretan, berriz, maixu direnei entzuten dakiena. Ez da ibiliko ez dakien gauzarik asmatzen eta esaten. Askok dakienak bakarrik daki gutxi dakiela. Gutxi dakiela dakian jakintsu aundi hoietakoa dugu Don Joxe Migel.

Badaki ongi berak ez dakizkian gauza asko dagoela munduan. Badaki berak ez dakizkian gauza asko dakian jakintsurik ere badela munduan. Hau da gure ustez gizon honen beste alderdi arrigarri bat. Ez da sartzen alferriko eztabaidetan. Ez da zipozkerietan ibiltzen. Ez da ika-mikako gizona. Ez da gaurregungo petralkeriarik eta setakeriarik zikindu eta kutsatu. Beronek esana omen da eta berari dagokio honako hau: "Guk adinean sartuok ez dugu txikikerietan sartu behar, guk ikustez, ikastez eta eskarmentuz dakigun hau eman behar diegu gazteei".

Inor gutxi ezagutzen dugu gure artean bi gaitz hauetakoren batek jo gabea: edo maixukeriarik edo zipokeriarik. Don Joxe Migel dugu aje hoietakoren batek jo gabeko gizona.

Horregatik artzen dugu gure eredutzat, bere lan luze-zabalen sakontasun eta zehaztasunagatik, bere zabaltasun eta apaltasunagatik.

Euskaldunon eredu eta maixu honen omenaldia antolatzen digute ataundarrek. Gizon ospetsu honen gorazarrez egingo dira bertan jaialdi hauek: "itzaldiak, aurren eguna, bertsolariak, abeslariak, dantzari taldeak, txistulariak, euskal arte, hau da pintura eta eskulturen erakusketa, euskal disko eta liburu azoka, erri meza, trikiritxak eta abar".

Gora, gure Don Joxe Migel.

LOKAMUTS

Epela zen giroa. Eta kukua entzun nezan urrunean; eta kirkiraren maite-deia zabal zedin belardietan. Eta haize-balak, zurrumurru leun igarokorretan, zuhaitzen hosto berrien artetik itzal zitezen.

Aldare argitsuak ikus nitzan bazterretan, ugari, ezin ugariago, bazterrek oro aldarek mukurru. Eta giza-tuturru anitz ikus nezan, ilaratan ibilki: more, gorri, berde, hori, urdin, ezerezetik ezerezeraz geldiro beilari. Eta mila organoren soinu sakratuek urra zitzaten eskualdeak. Baina gorantz anitza aipatzen zena, ez zedin inon ager.

Eta garruztar maitatua ikus nezan; eta, bere sasoinik hoberenean, bertotan mintza zekidan harrigarriro. Eta hau esan ziezadan goratik:

"Heldu duk eguna, adiskide, eta badiakiat. Kaliza edan gabe ez diagoke irtenbiderik; eta gaztetan deitu ninduenak bezalaxe edanen diat nik ere. Dena eman, ez parte bat soilki. Enekin ez, baina ni gabe: horra hor gizonari eskain dakioken kalizarik garratzena. Hozitzen hasi den udaberri eder hau nahi niake dastatu eta uxtiatu; baina ez diat dastatuko, are gutxiago uxtiatuko. Betor, halere, kaliza mingotsa! Isil bedi ene ahoa hirea eta zuena inoiz librok mintza ahal dadinatz. Ezeza bedi ene bizia osoki, zuek inoiz zeron molda ahal dezazuenatz. Bihotzaren erditik maitatu dizkiat neureak; bihotzaren erditik maitatu bizia, sakonki mendi eta zelai berde hauek; erraitetatik, bakarrik geidituko zareten zuek hirurok! Bihotzez zuek guttiok, isilaroko nekakideok oro. Beharrezkoa duk, ordea, betirako isil nadin, eta betirako urrun nakizuen. Agur terdi! Harren bazka naiteanean, bizi izan nauena piztuko duk".

Eta horrela mintzatu zenean, bele urdin talde kondagaitz bat ingura zekion; eta garrasi bildurgarri bat entzun niezalon; eta hain maite genuena, bere gerria bi eskuez etsita heltzen zuelarik, sinetsi ezinezko moduan makur zedin, ezipaiez lurrean muin egin arte.

Eta kukua eta kirkirrak isil zitezen eskualdean.

Eta haren garrasi erdiragarri hura ez zen eteten; eta, haren gerriatik bezala, odolozko iturriak jalki zekizkidan neure begietatik. Eta belatar talde gaitz hura ingura zekidan, eta azaldu ezinezko ikarar har nintzan. Eta tuturru urdinek eta gorriek barre zegiten.

Eta oraino garruztarra bizirik zelarik, haren errai berak erazuten eta jaten has zitezen belatzarrak. Eta ikuskari izugarri hura ezin jasanik, atzekaldera itzul nezan neure begirada. Baina haren oihu lazarriak hel zitezen orduan ene belarrietara. Eta ilara luzetan aldare apaiuduetara hurbiltzen zirenek, tuturrua ken zezaten burutik; eta denak barrez ari zirela ikus nezan.

Horrelakorik ikusi duenak ez du nehoiz ahantziko.

Eta beleek, gorri eta urdin nahasketa zalapartatsuan, algaraz xukatzen zuten haren odola. Eta goragaleak har nintzan, eta txori zantarrak uxatzen saia nendin. Ezin neure besoei eragin, ordea; eta beleek osoki jan zezaten gorputza.

Eta hamar kanatoka belatar gorri bat hurbil zekidan, eta ene bi begiak eraz zitzan mokokada bakar batez. "Alu urde zerri hori!" esan nezan, baina ezer ez zedin entzun; eta izuturik iratzar nendin.

Ene maindireetan eta burukoan ez zegoen odol aztarnarik, ez malko hezadurarik batere. Hortzak karraskan neduzkan, hilotzak jota itxuraz, eta amas-hestuka leihora nendin. Eta oka egin nezan azken behazun arrastoak ere bota arte.

Ederra zen gau isila, eta lehen oillarriteak entzun ahal zitezkeen urrungo baserrietan.

"Belatzarrak nagusi bazterretan —esan nezan— eta arkumeak belabazka. Hik prestatu duan egunsentia hortxe ageri duk Ekaldean. Baina hi gabe diatorkek; eta hik, gizaio horrek, ez duk ikusiko!". Eta negar zotinak eta oihartzun harrigarriak entzun nitzan bazter guttiatan. Eta Jainkoa madarika nezan.

Argituaz zoan goiztiria; eta bapatean, mendiez bestaldetik, oste gaitzen kanta ozena entzun nezan:

"Ez gal gure odol beroa!"

Bizi bedi gure Xiberoa!"

Eta gau azkengabeen lehenengo aldiz isur zitezen malkoak oparo ene masailetan beheara.

Eta bozkarioz beta nendin. Eta ene deliberamendua azkar zedin:

"il naiago dot ikusi baño"

Eta hire irudia iratxeki nezan gelako horman; eta hortxe diagok,

ene birauen eta deliberoen oroigarri. Eta hortxe diagoketik tinko ni bizi naizeno, gu guztiok bizi garen, hi haizen bihia uzta bihurtzen deno.

Eta elkar gintezen irudiaren inguruan. Eta tuturru urdinak eta gorriak, ilara azkengabetan, amil genitzan malkorretan beheara. Eta erroiek, bele beltzek eta putreek jan zitzaten haien hondakinen hondakinak; eta haien izenak berak suntsi zitezen lurpean.

Eta kukua entzun nezan urrunean.

LARRESORO

INGLATERRAKO TXAPELKETA

Filme hura ikusi nuela badira urte batzuk. Nere aurrean gurasoak beren hamabi-hamalauro urteko semearekin. Gerrakoa zen filma bera. Hamaika gizaseme hiltzen ikusi genuen. Mutikoak ere lasai ikusten zituen hainbeste heriotza. Zaldia hiltzen ikusitakoan larritu zen. Zeharo harriturik hauxe esan zuen gogor samar: "begira zaldi bat hil dute".

Ez zen itxura denez ordurarte hil zituzten gizon, emakume, gazte, zahar eta umeengatik harritu. Baina zaldia hiltzen ikusitakoan biziro harriturik eta txunditurik geratu zen, arrunt minberaturik. Ume horren gizatasuna zegoela zeharo zapuzturik esan dezakegu. Lasai hartzen zuen gizonen hilketa. Ohiturik zegoen hortara. Baina ez zegoen zaldiak hiltzen ikusten ohitua.

Telebistak eta egunerokoek diotenez gertakizun xelebre bat gertatu da joan den astean.

Inglaterren Txapelketa jokatu zen Londreseko Wembley zelaietan. Bete bezala ekipo bik jokatu zuten. Baina biak ez ziren maila berdinekoak. Bata lehengo mailakoa eta bestea bigarren mailakoa ziren. Eta hain zuzen bigarren mailakoak irabazi zion lehenengo mailakoari. Souderdaudnek Leedsri, alegia.

Mundu guztiak zioenez lehenengo mailakoak irabaziko zuen. Hala zioten bai kritikoeak eta bai jendeak. Baina ez zen hala gertatu. Nahiz eta lehengo mailakoak ostikari onenakin jokatu.

Eta Inglaterren gertatu dena gure artean gertatu balitz? Esate baterako Barakaldok edo Osasunak Real Madridi edo Barcelonari irabaziko balio? Hau, gure artean, ezinezkoa dugu. Ez ditek honelakorik gerta.

Gertaera hortan gauza batzuek harritu gaituzte.

Alde batetik Inglaterren ditekenean gauza dela bigarren mailako ekipo batek lehenengo mailakoari txapela irabaztea. Gure artean ezinezkoa dena, han ez dela ezinezko. Halaz guztiz ere Inglaterren ere harritu egin dira, bestalde. Ez zaie hain bidezko irudit. Gizona beti gizon.

Lurralde guztiak hustutzen dira diruaren truke. Diruak bereganatu egiten ditu gizonik trebeena ere. Eta dirua dela eta bai futbolian eta bai beste edozertan ere lehenengo, bigarren eta hirugarren mailakoak sortzen dira. Eta hau futbolian bezala artean, lanean, agintean... Honela lehengo mailako eta bigarren mailako gizonak sortuz goaz.

Eta behin dibisinoak sortuz gero ez dago inolaz ere bigarren mailakoak lehenengoari irabazterik ez hirugarrenkoak bigarrenkoari. Aurreko mailara berehala pasako dute hurrengo mailako norbaitek hobeto jokatzeko badi. Laster lehengo mailakoak dirua aginduko diote.

Hauxe izango da bidea: dirua, gizonak; dirua gizonak. Izenez berdinak dira aurreko dirua eta bigarren dirua; aurreko gizona eta bigarren gizona. Baina izanaz oso desberdinak dituzu. Gizonak aldatuz badoaz, baita dirua ere aldatuz doa eta espiral batean haundituz.

Ekipo bat osatzen dute lur desberdinetan sortzen diren ostikolariak onenak diruaren truke. Ekipo onena izanaz diru gehiago irabazten badi. Orduan, diru gehiagorekin, jokalarik hobeak eros ditezke.

Diru madarikatua, esan dezake norbaitek. Diruaren aurka jartzea, diruari jokoak egitea da.

Dirua, dirua... zer da dirua? Diruak berez ez du ezer egiten. Dirudunak, dirua daukanak egiten du zerbait.

Gaurregun ezin gara dirurik gabe bizi. Dirua, tresna ekonomiko bat da. Horregatik gauzak dauden bezala uztea da diruaren aurka jartzea.

Arazoa sakonagoa da. Gizonak salgai ezin ditezke egon. Alde handia du eguneroko bizitzarako salneurri handia edo txikia izan. Baina saineurri handian jarriagatik ere gizona ez ditek salgai ipini. Gauzak bakarrik saltzen dira. Gizona ez ditek sal gabe bihurtu gabe.

Dirua beharrezkoa dugun tresna bat dugu. Beraz ez ginteke diruaren aurka jarri, salketaren aurka baizik. Gizona salgai jartzearen aurka, alegia.

Eta ez da ezer salduko eroslerik ez bada. Eroslea menperatzeko, berriz, diruaren jabeagoa zabaldu behar dugu. Denok diruaren jabe garenen inork ez du bere bururik salduko. Herriak ere ez dira hustuko.

Egun hartan lehengo mailako ekipoak bigarren mailakoari jokatuko dio.

Baina egun hori ez da berez guregana etorriko. Ekari egin behar dugu. Gu saiatu garela gertatuko da hori. Bitartean diruaren jabeak lurak eta herriak hustutzen joango dira bai giza-aldetik eta bai gizonak lortutako gauzen aldetik.

ARANEGI

EGUN EGUNEKOA

LANGILE BATEN
HERIOTZA

Lankide guztiekiko maitagarri eta lanean ezin trebeago, Gasteizko lantegi batean egiten zuen lan Mikelek. Duela bi urte, itsuski bota zuten, beste askorekin batera. Igaz, hilero ematen zioten ordaina ukatu egin zitoten tupustean. "Nereak egin du! Nereak egin du!", esaten omen zue neritegian, eta Aste Santuko goiz nabar batez hil zen neskame den emazte negartsua ondoan zuela.

Zer izkribatu duzu hilagarian osagile horrek? Ondoko dakikezu zergatik hil zaigun Mikel. Ala hori ez du zuia ikasi?

Daniel Ibargoit

ZERUKO ARGIA

Zuzenadaria:
MIREN JONE AZURZA

ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoi-ko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).

Donostia: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan	300 pezeta
Korreo batasunetako errietan	350 pezeta
Atzerietako beste errietan	370 pezeta
Aldez	Aurrez galdetu

Salmetan (ale bakoitza) 7 pezeta

Irarkola:

"Gráficas Navas"
A. Adoain, 1 IRUIREA
D. L.: NA. 80-1963

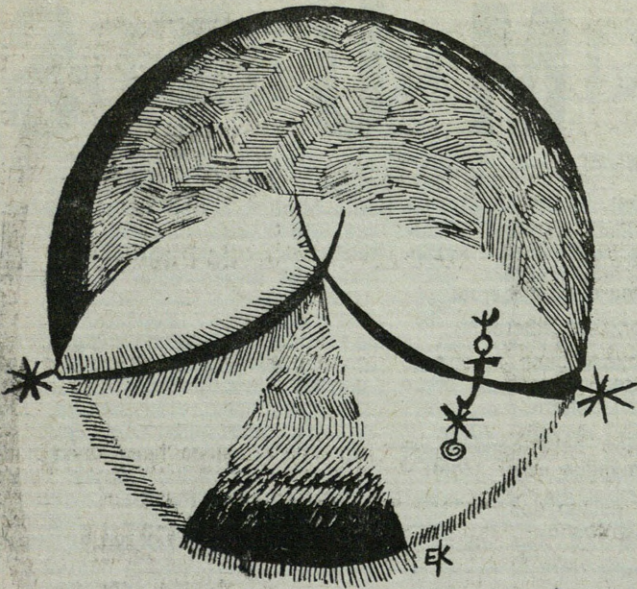
JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

UGARTE

Urbieta, 86

DONOSTIA

BERRIAK Tolosan ezezik, bada hil honetan beste edo-zenbat euskal kultur saio beste zenbait herrian ere. Lerro hau idazten dihardugula, eratzen ari da Algortan II Euskal Kultur Astea. Saioren artean, hiru hitzaldi —Jose Maria Larramendi (Artez), Abel Muniategi (Literaturaz) eta Antonio Cayero (Ekonomiaz)— eta jaialdi bat —Oskarbi, Oihartzunak, Gorka Knörr, Lupe eta Zarraga— dirateke aipagarrienak.

• Aste berean, hau da, maiatzaren 7tik, 13ra, bitarteko zazpi egunen buruan, beste kultur aste bat eratu da Errenterian, hamairu urte beherako haurrentzat bereziki moldatua. Filmak, jaialdiak, kanta lehiaketak, ginol eta antzerki saioak eskaini zaizkie haurrei, bai eta, amaiera bezala, mendi ibilaldi bat Andazarratek Bidanaraino Ernio zehar.

• Beste horrenbeste Eibarren. VIII Umeen Euskal Jaia dela eta, programa nahiko polita Arrate Elkarteak burutu duena. Denetarik izanen da maiatzaren 22tik, ekainaren 3ra, bitarteko hamairu egunen barruan: hitzaldiak, jaialdiak, erakusketak, filmak, ginol eta antzerki saioak, folklore jaiak eta beste.

Programa osoa 10garren orrialdean irakur dezakezun arren, diogun hemen hilaren 27an, omenaldi bat eskainiko zaiola Eibarren "Uztapide" bertsolariari. Lasarte, Mattin, Xalbador, Basarri, Mugartegi, Lizaso, Lazkano, Agirre, Gorrotxategi eta Arozamena bertsolari guztiz ezagunak Eibarren bilduko dira egun horretan Astelena Pelotalekuan, Loiolako Jose Mari Iriandoren zuzendaritzapean.

• Dagoeneko Gipuzkoan barrena eratu diren II Eskolarteko Euskal Dantza Saioren amaiera gisa, hilaren 27an, "Dantzari Txiki Eguna" ospatzeko da Oñatin. Iaz Zaldibian bezala, aurtengo jai egun hau ere "Euskal Dantzarien Biltzarra" eratua izanen da, eta bertan parte ahal izanen dute Donosti, Azpeitia, Añorga eta Ordiziako saioetan hautatutako dantza taldeek.

• Egun berean "Biki Eguna" eratzeko da Donostian. "Bizikiak" deritzen elkarte hau 1966 urtean sortu zen Eibarren, eta sortzaileak epuskaldunak eta hizkeraz bizkaitarrak izan arren, giputz izena jarri zioten elkarteari, kanpokoa beti hobe delakoan.

Geroztik, urtez urte, Bilbao (1967), Donostia (1968), Gasteiz (1969), Iruñea (1970), Logroño (1971), eta Gernikan (1972) bildu izan dira Euskal Herriko bikiak. Aurtun, Donostian bilduko dira bigarren aldiz, eta bilkura honek izanen da berezitasunik, Ipar Euskal Herriko bikiak ere bertan izanen bait ditugu.

• Maiatzaren 24ean, Frantziako hauzitara joan behar izanen du Ipar Euskal Herriko ENBATA asteakariak. Joan zen udazkeneko gertaerak lekuko, aldizkari horretan zenbait idazlan argitaratu eman zen, Frantziako Poliziaren jokoera "Gestapo"ren antzeko zela salatuz. Salaketa honetan omen datza ENBATaren hauzia eta bere zuzendari den Mikel Burukoa jaunaren erantzukizuna.

• Maiatzaren 18tik, 31ra, arteko bi asteren buruan, Edorta Txillida eskultore donostiarrak bere zenbait lanen erakusketa bat azalduko du Iruñean. Euskal Herrian egiten duen lehen erakusketa omen da. Daitekeena, nahiz eta guk iazko Euskal Kultur Hamabostaldian Tolosan ikus ahal izan bere zenbait obra, bai eta ezagutzeko eta hitzegiteko aukera izan ere.

OLAETA Maiatzaren 24 eta 25ean, "Ballets Olaeta" deritzen folklore talde ezagunak bi dantzaldi muntatuko ditu Bilbaoko Coliseo Albia antzokian.

Bittor eta Lide anaiarrebek zuzendaritzapean ari den Olaeta Taldeak, Ameriketara zehar aurkezteko propio moldaturiko saioak azalduko ditu Bilbaon. Jakina, Euskal Herrian badugu, bai, euskal folkloreak halako zentzu zehatz bat, bada ere euskal folkloreaken ohizko muga batzuk. Olaetarrak, ordea, muga hoik gainditu izan dituzte, USA eta Canadako ikusleen aurrean ikuspegi "jantziago" bat agertu guriarik.

Orain, berri, bilbotarrek euskal folkloreaken zenbait parte ikus ahal izanen dute, amerikar kutsuz gatz-ozpindurik, egundainoko harrerarekin amerikarek berek ikus ahal izan zuten bezalaxe. Alderantziz, Olaeta Taldeak badu horrez gain, zenbait ballet klasiko euskal kutsuz horniturik, euskal dantzei "lapurtzen" dion jatorrasuna dantza arrotzei ezarrit.

Azkenik, maiatzeko bi saio hauei bagagozkie, hilaren 24ean, "Euskal Suite" delakoa aurkeztuko da, euskal folkloreaken edo zenbat alderdi berezieskainiz, eta, biharamunean, berri,

ballet klasikoari atxikiko zaio batipat, "Silfideak" (Chopin), "La boîte à joujoux" (Debussy) eta "Oinkarin" (Guridi) dantzaldiak agertaraziz.

Diogun amaitzeko, bi saio hauk Segundo Olaeta zenaren omenez eratuak direla, berorrek sortu bait zuen Olaeta Taldea 1951 urtean, gaur egun haren seme-alaben zuzendaritzapean jarraitzen duena.

TOLOSAKO LIBURU AZOKAN Maiatzaren 25ean, Euskal Liburu eta Diskuren Azokaz ekin zitzaion Tolosako II Euskal libur Hamabostaldiari. Han ginen gu ere, txintxo txintxo, emazte, seme eta hirurok.

Ez zen jende askorik azoka inguruan, ez eta giro handirik ere. Behar bada lehendabiziko eguna genuelako, goiz samar ere, agian. Han ziren beste zenbaiten artean —nork bere argitaldarako liburuak zaintzen— Arantza Urretabizkaia, Luis Haranburu-Aituna, Julen Lizundia, Joseba Intxausti eta beste laupabost neska-mutil, izenez ez baditugu ezagutzen ere azoka guztietan elkar ikusten dugunok. Agur t'ardi eta gure txalorik beroena irribarrez erantzun ohi duten langile isil hoiei.

Bazen liburu berriak. Ikusi genuen lehena LUR Editorialak argitaratu eman berri duen liburu gorriak bat zen: Otasuneko Alfonsoren Obraren Lehen Parte: "Euskal Berdintasuna" I. Oker ez bagaude, nonbait hartutako susmoa edo, Otasuneko Alfonso ezezagun hori nafartarra omen da. Ez bide daki euskaraz —edota nahiko menderatzen— liburuaren azalean bertan honela bait dio: "A. Urretavizcayak euskeratua eta egokitua". Euskaratu zer badakigu, "egokitu" ez, ordea, zehatz mehatz behintzat. "Traduttore traditore" esan ohi dute italiarrek. Dena den, horra hor "Euskal Berdintasuna". Hauxe hau gaia... LUR Editorialaren eskutan.

GERO Editoriala, aldiz, bere azken bolada honetako literaturagintzari jarraituz, nobela batez azaldu zitzaigun. Gatu Beltza deritza eta Txomin Peillen, Parisko xuberotar idazleak burutua da. Aspalditxodanik genekien nobela honetaz, eibartar batek egundainoko lana hartu bait du Txominen euskarara apur bat eraztzen edota mugaz honuntza orrazten. Dagoeneko berrogeiren bat orrialde irakurri dugu. Eta hariari hariari arretaz irakurtz gainera (41garren orrialdean zer datorrigun pronto gaude irakurtzeko), guztiz erraz eta landua irudituz zaigu, azken aldean hiztegi bat ere lagungarri duenarik. Ederra aldea Gatu Beltza irakurri ala ITXAROPENAK argitaratu eman zuen Peillen beraren Itzel Gorria. Ez da, ez, alferriko izan, Serafin Basauriren lan isil eta aspergarria.

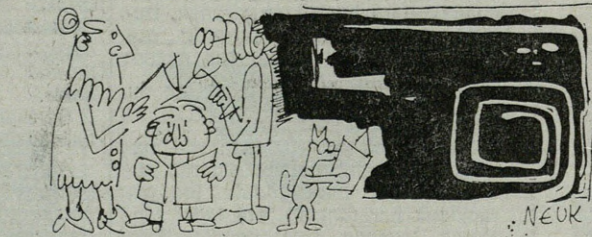
AUSPOA Liburutegian ere bazen liburu berriak. Azken alea, 114. garrena, Kaskazuri Bertsolariari eskaini dio Aita Zabala langile nekagaitzak. Jose Joakin Uribea Yarzabal "Kaskazuri", Oiarzango Zurko baserrian jaio zen orain dela ehun urte, 1873 abuztuaren 25ean, aukeran datorkigu ba bero berto zenbaiten bilduma hau.

"Kaskazuri" maiorkakua izan arren, baserria utzi eta lanbidez hargina genuen, nahiz eta, itxura denez, lanerako baino parrandarako jokera gehiago agertu. Errena zela ere bada-kigu, eta, behar bada, horretaz iharduten duten bertsokak ditugu ezagunenak, Juan Mari Lekuonak bere Bertsolari Doñuak diskuan erabat zabalduek. Segururik, bertsokak irakurri bezain laster irakurleari gogora dakioke nor zen "Kaskazuri":

Kojo gelditu nintzan, txiki-txikitandik
paretara iyo ta, erorita andik;
informe txarrak ditut gaur askorengandik
neretzat berri onik ez dator inundik.

Beste bi liburuak berri ere ikusi genituen. Zientzia gaiak ziren, J.R. Etxebarriak ikastoletako umeentzat bereziki eginak: Haizeak, Euria eta Klima, eta Uraren indarra. Egon, egon, bazegoen berriak gehiago, Joxe Azurmendiren Kultura Proletarioaz (Jakin) eta Juan Mari Lekuonaren Muga berokak (Gero) esate baterako, baina lehenagotik ezagutzen genituen, Tolosako Hamabostaldia baino lehenago, alegia.

Nahiko nabarmen, bestalde, zenbait editorialen hutsunea, zeren nabari zen, ez zirela han euskarazko liburu guztiak, lehen guti eta horrez gainera zenbait falta... Ezagunenaren artean, behintzat, ETOR, KULISKA SORTA, EUSKALTZAIN-DIA eta KARDABERAZ argitaldariaik falta ziren. Hutsune honen arrazoiak jakin gurarik antolatzaileengana jo genuen. Azoka arazoaz jabetu den arduradunarekin mintzo gara telefonoz, eta esan digunez, Durangoko Azokako Katalogoan agertzen diren guztiei bidali omen zaie deia, zenbaiten erantzun ere egin ez duelarik. EUSKALTZAINDIK bere liburuak agindu omen zituen, baina, azkenean, inor antolatzailek ez dakien arrazoiaren batez edo bestez, ez zen Euskaltzaindiaren batere liburuik Tolosara iritxi.

Dena den, beti izaten da, bai, okerren bat, eta orain ere gertatu bide da, KARDABERAZ Bazkunari ez zitzaioala deirik bidali antolatzaileek aitortu bait dute. Nonbait ez dator bere izenbururik Durangoko liburu zerrendan, eta hara non hanka sartzea. Beti izan behar du, bai, zerbait, eta orain ere izanen da iharduna.

Gertatuak gertatu, ea noiz hasten diren Kardaberaezkoek beren buru anuntziatzen, guri ere berdin gertatu bait zitzaigun Durangoko Azoka aipatzean, berek ondotoxo dakitenez. Eta beste esatera italiar batez amaituz, "ci non lavora non fa l'amore".

OMENALDIK Omenaldiak ugaltzen eta hedatzen ari dira azken bolada honetan Euskal Herrian zehar. Betiko leloa... euskalduna apala dela, murriztua hitzetan eta oparoa ekintzetan, batere ohore zale ez, alegia. Daitekeena, noski, nahiz eta aspalditxo honetan tradizioz kanpo dihardugula irudi. Ohore honi, ohore beste horri. Omenaldi honi, horri eta beste hari. Oroitarria sandiarentzat eta hilarria urliarentzat, edozein "soziedadetan" afaria berri, oraindik kanposantutako harraren beldur ez diranentzat. Orain-txe hasiak gara nonbait gure ohorearen eta omenaren hautsak astintzen.

Ez dugu apirileko aldizkariak irakurri baino amaikatxo omenaldiren berri jakin ahal izateko. Ifiaki Linazasoro eta Juan Garmendia langileentzat eskatu berri du Joseba Intxaus-

tik omenaldi bat. Beste horrenbeste eskatzen du Aita Goiriak "Lauaxeta"rentzat. Berdintu Pelay Orozkok Aita Zabalen-tzat, eta hara non eskatzen genuen guk joan zen asteen Bergarako "Txara" pelotariarentzat. Eskatu ezezik, egin ere egin berri zaio Juan Garmendiari Tolosan, eta halaber eginen zaie Bilbaon Segundo Olaetari eta Eibarren "Uztapide" zeharri. Omenaldia ere Euskaltzaindik Gasteizen eta Sabandon Juan Bautista Gamiz idazle arabarri eskaini diona, eta ohorea azkenik Gabriel Arestiri Lur Editorialaren atarian.

Eta omenaldiei buruz bada bitxikeriaren bat edo beste, arlo guztitan izaten bait dira despitatu samarrak. Hala nola, esate baterako, Gipuzkoako Kulutr Elkarte batek aurtun Azkueren ehunurtebetetzea eratzeko asmoa zuen, inork ez dakielarik oraindik, jaio eguna, heriotza ala lehen jaunartzea ospatu nahi zuen.

Beste horrenbeste gertatu bide zaio Arriandiagaren urte betetzearen berri eman duen Urrutia'tar Gotzon M.B.S. (Miren-Bijotzeko Semia) haren ikasle leialari, Arriandiaga-tar Imanol M.B.S. hil zela aurtun betetzen direla hogeita bost urte esana bait du. Oker ez bagaude Goizparak eta Beldubak Egiña deritzen liburu irakurgaitzaren egilea 1947ko. urtarilean hil zen Nafarroako beiren. Beraz, kontuak ateratzen ahaztu ez bazaigu, aurtun hogeita sei urte dira hil zela, eta iaz hogeita bost. Nonbait, iaz pasa-mixi egin zioten maisuari eta... ura joan eta presia.

Esanak esan, ez dezala inork uste gu omenaldien etsai garenik. Ez horixe! Baina gutienez uste dugu benetan, omenaldiak hildakoei eta —arlo batez zein beste— dagoeneko gaina jo dutenei egin behar zaiela soilik. Eta ez hontaz eta hartaz kementsu ari direnei, nahiz eta merezi, omendu nahi den zeregiri baliotsu hori ez bait dute oraindik bete. Ilea jaustea eta omenaldiak errebitzea zahartzaroaren sintomak dira. Lehenak ez du konponbiderik, besteak bai, ordea.

• Omenaldiei buruzko txantxetako aipamen hau moldaturik dugula, Abel Enbeita eta Sabin Egiguren adiskideei gertatu zaien ezbeharra jakin dugu Arantza bilbotarrari esker. Abel Enbeitari, errotik bertsolari sena datorrionari, ezarri mina agertu omen zaio, eta ez omen du gehiago kanta ahal izanen. Sabin Egigureni, berri, dantzari fin eta treberrari, amaika sari irabazitakoari, hanka arteko "artrosis" delakoa azaldu zaio, eta horra non ez du ere urteantzean dantza egiterik izanen.

Benetan amorragarri gerta dakioke bertsolari bati nahi eta nahi ez isildu beharra, nork bere baitan ezik, bertsogehiago paratu ezina. Halaber, dantzari arinari geldirik egon beharra, txistu eta danbolinaren eragintzari ez-entzun egin beharra. Izan ere, Arantzak ondo asko dioen bezala, ezbeharren bat etortzekotan, zergatik ez ote zaio bertsolariari hakanak mina etorri, eta dantzariari ezarriko? Baina, tamalez, zoria itsu da, nahiz eta zenbaitetan ezin hobeto azrtatu.

Zoritarrez, ba, bi bizkaitar langile eta jator hauek sa-soirik onenean utzi behar izan diote nork bere ardurez eta zaletasunez lantzen ziharduten arloari. Beren abiada txalgarriek ustegabeke etena izan duten une goibel honetan, lagun dizaiegun arretaz, geure esker, omen eta animoa zor bait dizkiegu, euskaldun eta gizakume bezala.

IHESIK Jaso dugu, korreoz, "Información Misional" deritzen aldirikaritzaren bigarren alea. Maiatzaren 6an. Mixiotako Apaizen Eguna ospatzen zela eta, mixio-gaiei dagokie batipat maiatzeko ale hau.

Euskarazko sailean, eta "Mixioetara joatea ez da emendik iges egitea" izenburupean, laupabost burutapen azaltzen da. Noski baino noskiago, mixiotara joatea ez dela ihes egitea, haatik, ez gatz bat laugarren puntuak dioenarekin: "Munduko premirik audienak Mixioetako lurraldeetan dau-de. Emengo gure auziak utsaren ondokoak dira, mundu zabaleko errien auzi, gose ta premien ondokoan".

Eztabaidatarako lerrokada makala dugu aipatu dugun hau. Izan ere, Euskal Herria ez ote da "mundu zabalean" sartzen? Ez ate da ere "mixio-lurraldea"? Eta goserik inor hiltzen ez bada ere, ez ote dira nahiko larriak gure hauzi, "gose" eta premiak?

Behar bada, ez hain guti ez eta horrenbeste. Dena den, martxa honetan jarraituz gero, ez dugu uste Euskal Herriak azken finean alderdi horretatik kontu askorik eman beharko duenik. Aitzitik, damurik, Euskal Herrian beti izan da kanpolarrosa asko eta etxekalte ugari.

TXINPARTAK Bizkaiko ANAITASUNA hamabostero-koan Armendaritz kazetariari irakur ahal izan diogunez, Xabier Kintanak LUR Editoriala utzi omen du. Guk ez dugu horrelakorik jakin ahal izan, baina uste dugu benetan, Armendaritzek bide ondo informaturik batez jakin ahal izanen zuela.

• Portugaleten eratu berri da zenbait "euskal" nobelagileren jendaurreko elkaritzeketa bat. Han ziren Jose Maria Aresti, Rosa Maria Etxebarria, Jose A. Fernandez Serano, Julio Garcia Llopis eta Ramiro Pinilla "euskal" nobelagileak.

Ez genuen hoiere batere nobelarik Tolosako Liburu Azokan ikus ahal izan. Ez dute nobelagile hoiek idazten ala tolosarrek izan dute orain ere hanka sartzeren bat?

• Kontu kontari, atzo jakin genuen Tolosako Euskal Kultur Hamabostaldia ezkertiarra dela. Ez gara batere harritu, eranegun eskuindarra zela esan bait ziguten.

• Euskaldunok nahiko komeria egin behar izaten dugu hitzaldi kozkor baten baimena lortzeko. Eta lortzen denean, berri, hileta jotzen ihardun ohi dugun ehunetik gora entzule inoiz ez delako biltzen.

Bilbaoko egunkari batetan irakur ahal izan dugunez, berri, Eibarko Armeria Eskola delakoan hitzaldi bat eratzeko zen, Gipuzkoako Lan-inspektore den Rosendo Gonzalez Dorrego hizlari zelarik. Ez zen hitzaldirik eman, ez bait zen inor agertu!

• Orainsuan, auto istripu batez hil da Donostian ingeles irakasle zen Heste West izeneko neskatza bat. LA VOZ DE ESPAÑA egunkariak "Begui-Belari" kronikariak honako hitz hauekin bukatzen du neskatila horren heriotzaren berri ematea: "Sirvan de homenaje y despedida estas líneas a una extranjera que ha muerto lejos de su patria, pero integrada con su lugar de residencia actual: lo demuestra que Heste West estudiaba euskera".

Esan bezala, omenaldi girotan ari garenez, bihoakio ba, gure ohorea ere, West andereño argiari. Baina, ezin inolaz ere gure aste honetako aipamen hau amaitu, beste ezin beste burutapen hau gabe: "Begui-Belari" jauna... zu integratu ahal zaude? Ah! Barkatu... zu ez bait zara ingeles!

Frantziako langileria

LANTEGIETAKO
BORROKAK

Berriro ere, Renault lantegietako langileen lan-oporrak Frantzia osoa kezkatu du. Borroka honek beste lantegietako langile eta ugazaben arteko harremanen zailtasuna erakutsi du eta baita ere langileen arteko giro berri bat.

Martxoaren 21-ean hasi zen larrialdi honek zuzendaritzaren jokabide berri bat agertu du. Renault-ko zuzendaritzak halako "zabaltasunaren" ohorea bereganaturik zeukan. Beste lantegietako zuzendariak baino errazago jartzen zen mahaiaren inguruan langileen eskabideak entzun eta eztabaidatzeko. Lantegiko zuzendaritzak eta langileen ordezkariak nolabait elkar harturik Estatuaren lantegi hau produzio mailan eta langileen abantail mailan oso aurretik jarrita zeukaten.

Gaztelariak ordea, tristearen ize-na ezarri diote aurtengo maiatzaren lehen egunari. Zer gertatu da, beraz?

Renault lantegiak Flins-en duen etxean 25 langile kalea bota ditu eta beste 200 langile kalean jartzeko amenazoarekin lantegiratu ditu. Langileriaren ohorea arriskuan zegoela eta kaleratuak lantegiratu arte lan-oporrari eusteko alferrik jardun ziren bi sindikato nagusien eragileak. Apirilaren 26-an, aurpegiak hilun, lantegietako atetatik barrura pasa ziren denak.

Zuzendaritzak ez zuen bere agintea zalantzan ikusi nahi eta langileek nonbait zalantzan jarria zuten ugazabaren agintea. Taller batetako langileak aski izan ziren lantegi osoa geldierazteko. Lantegiko beste langileen burutik halako gelditze hura pasa ez zela nagusia ohartu zelarik, honek lantegia itxi zuten eta jorنالیک gabe utzi plantilla osoa. Zuzendaritzak beste era batera joka balu, gutxi batzuen bidez lantegia ugariagoetan geldi zitekeela eta arma indartsu bat litzakeela langileen eskabideak aurrera eramateko zioten zuzendaritzakoe.

Hain jokabide gogorak bi iturri zituen. Bat emigratuen egoera eta beste C.G.T. izeneko sindikatoaren jokabidea.

Renault lantegietan, 18.000-tik gora dira produzio sailean lana egiten duten langile emigratuak. Berak jasaiten dute lantegiko egoera zailena eta berak dira sindikatoa eta zuzendaritzaren artean egositako eltzetik apurkak soilki jasotzen dutenak. Berak dira, beraz, "ezker berriaren" ikutua errezenik hartzen dutenak. Horainartean marjinaturik ibili baldin badira, aurreraruntz begira, gauzak berdin joango direnik ez dirudi. Ministroen azken bilkuran aipatu omen zen ere, hiru urte Frantzian zera-

Apirilaren 26an, aurpegiak ilun, berriro lanera...

matenak kargu sindikalak bereganatzeko eskubidea izango ote duten aurreraruntz. Marjinalizatuaren ondoan obe bait da integratutakoa.

Frantziako Alderdi Komunistak eragiten duen langileen sindikato haundienak jokabidez aldatu duela dirudi. Aldaketa honetan aspaldidanik komunistak hain berea duten oportunistoaren joera nabari da. Sindikato honek indarra duen lantegietan lehengo bide zuhurretan jarraitzen du, baina langileak aurrea hartu dioten lantegietan begi honez ikusten eta zenbaitetan bultzatzen ere hasia da langileek eratzen dituzten ekintza berriak.

Renault-eko azken larrialdi honetan oso kezkatutik gelditu da bertako zuzendaritza C.G.T.-en jokabide berri honetaz. Alderdi Komunistak ez du eragozpenik jarri aldaketa horren aurrean. Hauteskundeak pasa bait dira eta nor daki jokabide berri horretaz baliaturik hauteskundeetan bereganatu ez duen zenbait, geroan bereganatuko ez ote duen.

Renaultko zuzendariak min emen die C.G.T.-ek, lehen aldiz, kanporatutako ezkertierren alde hain bularsu ekitea. Horren aurrean "zabal" agertzen zen zuzendari taldea itxuraz aldatu da. Langileak bildur dira hemendik aurrerakoan Renault-eko zuzendariak ere beste zenbait lantegi pribatuak jokabidea ez ote duen hartuko: langileen bijilantzia haunditu, etxeko sindikatua eratu, mahai inguruak baztertu eta...

Egoera honetatik irtetzeko behar beharrezkoa da sindikatoak oso indartsu aurkitzea langileen ar-

tean. Nagusiei gogorkeriz erantzuteko langileen elkartasuna ezinbestekoa da. C.G.T.-ek lortu gabe du hori. Nahiz eta bere etxean izan, beldur zen besteak gainduko ez ote duten. Horainartean, gordeketa bezala ari zen zuzendaritzarekin: "Lantegiko pakea lortzen baduzu jorنالیک aldiro aldir igoko ditut". Baina, horaingo honetan, langileen kontrola C.G.T.-en eskuetan ez zegoela ohartu da zuzendaritza. Zuzendaritzak gogor jokatu du. C.G.T.-ek jokabidez aldatu du baina ondorenak langileak jasan ditu.

Lantegi bereko C.F.D.T.-ek bidez aldatu nahi du eta ez dator bat aurrekoarekin baina beti dabil nahi eta ezin arteko zalantza horretan. Horaingo honetan ere, bi sindikatoak elkarturik jokatu dute baino galdutakoen elkartasunez. Ezkertiarak ere ez dira irabazle irten. Behe mailako langileen artean eta emigratuen artean indarra ez zaie falta, baina eragozpide haundiak dituzte elburu zehatz batzuek eratzeko eta hauek lortzeko bideak mugatzeko. Ondoren gogorrenak hauek jasaiten dituzte nahiz eta beti ere indarberriturik ugaritzen ari. Baina behe mailako langileak eta emigratuak ez dute zai egotetik.

Dena dela, C.G.T.-en jokabide berria irauten badu edonun sortu leizke larrialdi gogorak Frantziako bazterretan. Baina beste ere gerta leike eta orduan ez da giro izango Renault lantegian eta askoz ere gogorragoa beste lantegietan.

Langleriak badu zertaz kezka bere elburuetara iristeko.

D. IZA

"badator udaberria"

TRESILLOAK....oso merke

"1973rako berri berriak"

MOD.
ITALIANO

15.375 pezeta edo hilean 630

MOD.
SORRENTO

22.750 pezeta edo hilean 750

MOD.
SORAYA

29.550 pezeta edo hilean 950

EZ DAUZKA BESTE INORK

AMUEBLADORA COMERCIAL HISPANIA

MORAZA, 3 eta 14 an

SAN MARZIAL, 12 an

DONOSTIA

IRUN

ERAMAN ETA EZARRI DEBALDE GIPUZKOAN ETA NAFARROAN

askoz ere merkeago eskura ordainduz

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

Hernani, 4

DONOSTIA

Donosti'ko
Erri-Etxe'ko Aurrerki Kutxa

EUSKAL IRRATI
SAIOAK

Banen baneko azikai
Ungarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perira joan
etorriak

Baserriaren alde

zure etxea
USURBILEN

sarrera

50.000 pezetan

ordainketarako
erretasun osoz

- ATXEGA-ALDE
- Gipuzkoan urigintza egokiaren
- Lareun etxe bizitza berriak
- Orain duzu etxe bizitza egokiaren aukeratzeko garaia.
- Bai astelen eta ostiraletan arratsaldeko 4-6,30 an, Etxebeste Kalean, 5-2.º
- Ikus maketak aurrerki kutxa probintzialaren etxean Donostiako ofizinetan ere edozein egunetan bear duzun argitasun edo informaziorik jaso zenezake.

CONSTRUCTORA SOCIAL GIPUZCOANA
AUZO-EGINTZA
Prim Kalean, 14 2 garrean
Urrutizkiña 426906-429942
DONOSTIA

C. A. P. n.º 106 527/3

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserriar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oñek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

ZERUKO ARGIA
SALTZEN DA:

ELGOIBAR
M. Gorostias

EBAR

Angera
Markina
Iriondo
Eguren
Gisasola
Barela
Alday
Aranburu
Estanko, 11
Isasi
Simon
Amana
Ureul
Urizar
Siglo XX

EUSKARA NAFARROAN

«El estado del vascuence en la Provincia de Navarra» 1970

Hilabete batzuk direla ia, Nafarroako Diputazioaren «Institución Príncipe de Viana»-k argitara emandako liburu mamitsu eta interesgarria irakurberria dugu, hau da, goian agertzen den izenburuaz, bere burua euskaltzaleztat jotzen digun Granadako Jose Maria Sanchez Carrion-ek egindako azterketa. «Txepetx»-ek, hala diotsa bere buruari, euskaldun euskaltzaleok dadukagun huts baten kontra egin gura izan du bere lana, hots, gure hizkuntzak jasaten dituen egoera latza eta galerak estaltzeko ohi dugun bizioaren eta dioskunez, erdaluntze edo eta deseuskalduntzearen zioak agertzeko batez ere; beraz, gaurko hizkuntzaren defentsabideak aurkitzearen, kontuko zimentarririk oinarizkoena benetako egoera ezagutzeko datzala, hain zuzen. Ikerketa, 1970.eko udan, euskararen azarnak dauden Nafarroako haranez haran, oinez ibiliz, hartu eta entzundako datuez egina da. Pundu batzutan ezberdintzi jo arren, 1935.ean Aingeru Irigaray Jaunak, Nafarroako euskararen egoeraz egin zuen arakatzearen oraingotze bat baino ez dela esan dezakegu.

Lana hiru partetan banatu digu; sarrera lehenengoa dakarrelarik, gaurko egoera bigarrenengoa dator, eta giltza emanez liburuari azkeneritziak hirugarrenengoa.

Lehenengoa aztermethoduaz berri batzuk dakazkigu.

Euskaraz berba egiten deneko eskualdea ez da muga gogor batzuek inguratutako hedadura zabal bat, mapa batetan gerta daitezkeen oio-tanta edo puntu moduko zerbait baizik, eskualde horretan hiru moduz sartuz doala erdara:

a) Ohi deneko zirkun kulunkariaz.

b) Erdal eskualdeekiko harremenez.

d) Barruko pikor antzeko pun-duez.

Geroago, Broccari jarraituz, bizitasun gehien eta guttieneko lerroak ezartzen ditu, edo hark dioenez, galeraren lekortasun guttien eta gahieneko lerroak, azken honetaz euskaraz guztiz galtzearen direneko eskualdeak marratu behar ditugula, eta bigarrenaz euskara orain-dinoko garaile ateratzen denekoak, bitartekoak erdarari eusten diotela gehien bat, hizkuntzabitasuna aspalditik maizter duelako Nafarroak. Azterketa burutzeko talde batzuk egiten ditu, Irigarayarenak apur bat aldatuz:

a) Euskara besterik ez dakite-nak.

b) Sasihiizkuntzabidun (Pseudobi-lingüe) euskarazalea: eskolako er-dara ezagutuz, euskaraz egiten du bakarrik. Batzuek erdaraz ulertu egiten dute, beste batzuek, osteraz, egin ahal ere, berau sarriago gertatuz.

d) Hizkuntzabidun osoa.

e) Sasihiizkuntzabidun erdaraza-lea, (b) taldekoen modura joerak aldatuta.

f) Euskal Herrian, euskarareki-ko zoritxarreko gehiengoak, hau da, erdaraz bakarrik beren buruak adie-rastzen dituztenak, eta ahal soilik ere.

Lana, 145 herritan pertsonalki Sanchez-ek berak egin du bi inkes-

tamotaz baliaturik, bata partikula-rra eta, orokorra bestea; bigarrena betetzeko berriemalle bi erabili ohi du: kulturaduna eta herritarra. (Ez beza inork pentsa, haatik, benetako kultura, herri kultura, herriarena ez denik baina!).

Orain, berak aztertutako herrien zerrenda eta beren egoera jarriko ditugu, ahalik ondoen berori ezagut dezagun eta zenbakien indarrez dar-dara gaitzen. Guk kontua erraz-teko hiru taldetan banatuko dugu herrizerranda hori, euskara «ondo», «xarto», eta «oso xarto» daudeneko herriek osatuko dituztenak, hila edo egoera berezitakoak izan ezik.

Barranka:
Burundako harana:
—Ziordia: hila.
—Oso xarto: Altsasu (badago ikastola), Olatzgoitia (badago ikas-tola).

—Xarto: Bakaikoa, Iturmendi.
—Urdiain: euskalduna da oso, hizkuntzaz eta beronekiko kontzien-tziaz.

Barranka erdikoa:
—Oso xarto: Huarte-Arakil.

—Xarto: Irañeta.

—Ondo: Arbizu, Aranoz (etorki-zun ezezagunaz), Arruazu, Etxarri, Lizarrabengoa.

—Lakuntza: ondo xamar dabila bertan euskara, etorkizun ilunaz baina!

Ergoienako harana:
—Ondo: Lizarraga, Dorrau, Una-nua.

Larraungo harana:
—Oso xarto: Lekunberri (badago ikastola), Mugiro.

—Ondo: Aldaz (etorkizun ilunaz), Arruiz (are etorkizun ilunagoaz), Azpiroz, Errazkin, Gorriti (Urdiainez esandakoa berresan behar dugu be-rriro hemen); hizkuntzabitasun oso batez: Astiz, Baraibar, Etxarri, Hui-tzi (etorkizun ilunaz baina!), Oderiz.
—Betelu: bizi da, hilez doala, nonbait.

Araizeko harana:
—Oso xarto: Atallo.

—Xarto: Arribe.

—Ondo: Azkarate, Gaintza, Intza, Uztegi.

Nafarroa giputzea:
—Ondo: herri guztietan benetako «euskal giroaz» bizi da. Arano, Areso, Goizueta, Leitza (badago ikas-tola).

Basaburua ttikia:
—Ondo: badute herri hauek kon-tzientzia linguistikoa. Beintza-La-baien, Erasun, Ezkurra, Saldis.

Bertizaranako artxapaizgoa:
—Oso xarto: Doneztebe.

—Xarto: Elgorriaga.

—Ondo: Aurtiz, Donamaria, La-saga, Oiz, Sunbilla. Kontzientzia lin-guistikodunak: Artze, Gaztelu Urroz, Zubietia.

—Ituren: ondo xamar.

Bertizeko harana:
—Oso xarto: Oieregi.

—Xarto: Narbarte.

—Ondo: Legasa.

Bost hiriak:
—Xarto: Bidasoko Vera.

—Ondo: Aranaz, Etxalar, Igantze.

—Lesaka: ondo xamar.

Baztango harana:
—Oso xarto: Elizondo (familia bat badago guztiz euskalduna, Ma-riano Izetarena).

—Xarto: Irurita, Oronoz-Mugaire.

—Ondo: Almandoz (etorkizun eze-zagunaz), Aniz, Arizun, Arraioz, Az-pilkueta, Berroeta, Bozate, Errazu, Elbetea (etorkizun ezezagunaz), Zi-ga.

Hiri alderatuak:
—Ondo: Amaiur, Urdazubi, Zuga-rramurdi.

Belateko hegao:
—Oso xarto: Arizu, Lantz.

—Etlain: hila.

Esteribarreko harana:
—Anozibar, Anoz, Arostegi, Gel-bentzu, Gendulain, Lizaso, Erripa, Ziauriz: hila.

—Oso xarto: Gaskue, Latasa.

Ultzamako harana:
—Larrainzar, Lizaso: hila.

—Oso xarto: Alkoz, Ilarregi, Juar-be (ia «oso xarto»).

—Ondo: Auza, Ezalburu (etorki-zun ezezagunaz).

Basaburua Mayor:
—Jaben, Jaunsaras: hila.

—Oso xarto: Erbiti, Orokieta.

—Xarto: Udabe.

—Ondo: Arraras (populazio gero eta makalduagotuz doa), Beruete, Ferrerías, Garzaron (etorkizun na-hiko ilunaz), Itsaso (Garzarongo kontu bera), Igoa (Arrarasko bera).

—Beramendi: xarto xamar.

Imozeko harana:
—Oso xarto: Eraso, Latasa, Urri-za.

—Ondo: problema jeneral batez, despulazioa. Etxaleku, Goldaraz, Muzkiz, Oskoz, Zarrantz.

Atezeko harana:
—Arostegi, Egillor, Erize, Zigan-da: hila.

—Xarto: Berasain, Beuntza.

Gulinako harana:
—Aginaga, Zia: hila.

—Luzaide: ondo.

—Orreaga: oso xarto, ia hila.

Auriz: oso xarto.

Aezkoako harana:

Abaurrea Alta, Aria, Aezkoako Villanueva: oso xarto.

—Abaurrea Baja, Garaioa, Arike,

Orbara, Orbaizeta: hila.

Saraitzuko harana:

—Oso xarto, ia guztiz hila: Ez-karoz, Itzaltzu, Jaurrieta, Otxagabia (Familia bat badago hemen ere euskalduna dena oso, Kanbra mer-katariarena).

Erronkariko harana:

—Isaba, Urzainki, Uztarroz.

Eta hirugarren zatira ailegatzan gabela, bere azkeneritziak azaltzen dauzkigu:

a) Erdalduntzearen zioak:

—Eskola.

—Etorkinak: kanpotik etorritako atzeritarrak.

—Faktore psikologikoak: herrie-tako erdalduak, komunikabideak (irratia, telebista eta egunkaritzak), garriobideen ugaltzea.

b) Euskarari eusten dioten fak-toreak:

—Bakartasuna edo erdara ezeza-gutzea.

—Praktikotasuna.

—Hizkuntzarekiko itsaspena.

—Hizkuntzabitasuna.

—Kontzientzia linguistikoa.

d) Gaurko hizkuntzaren defen-tsabideak:

—Haur heziketako hizkuntzabita-suna.

—Euskararen hiritartzea, kultura-tzea.

—Euskararen balio eta balorazio sozialak.

Ez dut uste, lan hau Euskara-ren barnebeharrei buruzkoa dela esan beharrik dagoenik; hala eta guztiz ere, behin baino gehiagotan hizkuntzaren galeren arrazoinak po-litikoak direla badiosku egileak ere,

azken batean, nik uste, horiek dira benetako arrazoin bakarrak. Ez zaigu horrelako irakasle eskizofre-nikoren bat ere falta, jakina!

Eta egiaz, lehen esan dudan mo-duan, lana irakurtzean dardar egin dut, guztiz zientifikoa denez gero, eta fidantzagarría beraz, Nafarroa-ko euskararen egoera auhentsua gure musuen aurrean argi eta gar-bi erakutsi digulako. (Nire ahobete-koak entzun beharko lituzke batek baino gehiago, euskalduntasunaren agiriak banatzen dituztenen arteko-ren batzuk batez ere). Hala ere, oso atsegingarri gertatu zaigu ira-kurtzea bera, erabiliko erdara izan dela bide.

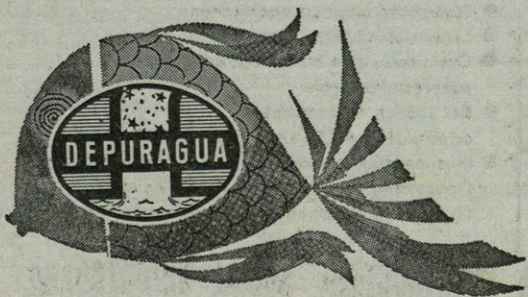
Ez dezagun idien aurrean orga-jar baina! Politikoak badira galtze-aren zioak —gura eta ahal duke-nak uler beza— hala dira defen-tsabideak ere, hizkuntzaren salba-bideak bizi gareneko systemak, bai hizkuntza bera eta albokoak ere —ez dut kategoriarik egiten—, onhar ezin ditzakeelako.

Azkenez gure «Txepetx»-ek Nafa-rrako erretoreek daduzkaten en-drezuak aipatzen dizkigu; ez dugu guk horren kontra ezer esanen, sa-rri beren eragilea egiazko euskal-tzaletasuna izan delako, neutroak ez izan arren; hala ere, Erramun Gerrikagoitia-rekin bat eginez hori benetako den ala ez, zalantzan jarri behar dugu, nonbait, ea ez ote den batzutan lan hori bezeroak eduki-tzeagatik egin, eta eduki duten arte, ikerketa berean agertzen denez.

Gure zorionak «Txepetx»-i egin-dako lan xalogarriagatik.

Gura izatekotan: Principe de Viana, Diputacion de Navarra. Iruñea Nafarroa.

Andolin Eguzkitza

DEPURACION DE AGUAS S. A.

Ur lanetan eta zereginetan berezia edangarri, lantegiko eta igeritako urak gertutzeko zikindutako urak garbitzeko.

Urrut. 32 37 00 - 31 00 10 - 32 37 01
Gordoniz, 44

BILBAO

Iparrameriketako zinea (VII)

NEW YORKKO ESKOLA ETA
«UNDERGROUND» ZINEA

Gaurko lantxoan, eskola honen sorrera eta zinekera agertuko ditugu.

New Yorkko eskolak badu «Underground» delakoarekin zerikusia. Zerikusia soilki, loturarik duenik ezin esango dugu. Askatasunezko zinea egiteko asmotan bat datoz, nahiz bakoitzak espresio bidea era ezberdinetara erabili.

1953. urtean, «International Union of Mine, Mill and Smelter Workers» sindikatoaren diru-laguntzaz, Herbert J. Biberman eta Michel Wilson-ek, pelikula bat egin zuten: «Salt of the earth».

Langileen burruka adierazten zuen gaiak: «Delaware Zinc Co.», Silver City (New Mexico)-ko enpresan «yanki» langileak adina irabaz zezaten, bertakoek nagusiek inandako eztabaida.

Agintarien aurka eta Iparrameriketaren kapitalismoaren bihotzean sortutako pelikula halajaina.

Bi zuzendari hauen izenak, laster asko sartu zituzten Hollywood-koek begi txarrez ikusitakoan zerrendan. Halabaina, sariak ere irabazi zituzten. Katolikoen «Legión mexicana de la decencia» adibidez.

Garai hartantxe, «New American Cinema Group» sortu zen New York-en. (New Yorken aspalditik izan da askatasunezko zinea egiteko joera).

«Film Culture» aldizkariaren inguruan bildu ziren zine aurrerakoiak zela, Jona Mekas zuzendari zutela.

Mekas honek, ideia agerpen sonatu bat argitaratu zuen 1960. an: «Arrosa usairik duen pelikularik ez dugu nahi —zior agintarien aurka—; odol usaizkoak baizik».

Zineko kapitalistengandik at ere, pelikula asko egin zen garai hartan. Askatasunez egindakoak, eta aurrerakoiak gainera.

1960. an adibidez, «Shadows» egin zuen John Cassavetes-ek, 15.000 dolar bakarrik xahutuaz. Pelikula merke eta interesgarriak egin zilar ospetsu, ezer gabe hasi ziren zinegile haiek, beren buruak antzeztuaz edo pertsonajeak beren bizitzetaz osatuaz.

New Yorkko eskola honek, badu aberastasunik gaiaren aldetik ikusiko dugunez: 1960. an, Shirley Clarke-k, «The connection» filma egin zuen, drogaren menpean dagoen talde baten egoera aztertuz. Zuzendari berak, «The cool world»

burutu zuen 1963. urtean, eta Gubern idazleak, Harlem-en egin den onentzat jotzen du.

Alkoholkeriaz, Lionel Rogasain-ek, «On the Bowery» egin zuen 1956. an, e.a. Orduko, Hollywood-ko indarrak, gain beheraka hasiak ziren (1960. an 156 pelikula egin zen. 1928. an berriz 850), eta New Yorkko eskolak ohi zuenez, askatasunez egindako lanak, ugalduz zihoazen, lan aipagarriak egiteraino. «Jazz on tuzten. Ez aipagarri eta ez antzeza Summer's day» eta «David and Lisa» ikusi besterik ez dago.

Pacifico eta Atlantico itsasoan arteko jende asko esnarazi zuen erdi-ekutuko eskola honek. Zine eskola honek ez bait zuen sindikato, merkatu, antzezleri sonatu, nahiz zine aretorik. Azterlaritzatik iheska zebilen beti, zine elkarte-etako ilunpetan.

Isilpeko giro honetan, «Underground» zine eskola jaio zen New Yorkeko unibersidadeetan. Lur azpiko zen, ezkutukoa, izenak adierazten duenez.

Unibersidadeetako ikasleak egiten dituzte oso osorik pelikulak. Berak zuzendari, antzezleri, apaintzaile, e.a. isilean egindako lanak gero zine elkarteetan joka ditzaten.

Poliki poliki hazit eta indarduz joan dira «Lur azpiko» talde hauek, saiaera, aurrerakoi, eta zenbait esaldi hitzetik hortzera darabiltela.

Gizarteko egitura askoren aurka jokatzeko dute, eta droga, sexoa, politika, nahiz gerla dituzte ideaiturri.

Gaur egun, irakiten dago «Underground» eskolaren arazoa, eta giro hortatik zeharo urrun ez ote gauden bildur naiz.

Dena den, berria izateagatik bakarrik ez genduke eskola bat onartu behar; baina, ezta bide berrien aztarrenik gabe ibili ere.

«Underground» eskolako lanak aipatuenak hauek dira:

Kenner Anger
«Scorpio Rising» 1962-64
Jordan Belson
«Phenomena» 1965
Bruce Conner
«Cosmic Ray» 1961
«Looking for mushrooms»
Tony Conrad
«The Flicker» 1965
Andy Warhol
«Sleep» 1963
«Chelsea girls» 1966
«Flash» 1968
«Lonesome Cowboys» 1969
«Trash» 1970

Xabier Unanue

ARTE PICASSO ETA KONDAIRA

Mougins-en, Notre Dame de Vie bizitokian, Cannes-tik hurbil eta Vallauris-tik ez urrun, Pablo Picasso hila da, gripez gaixoturik, Apirilko goiz batetan. Betiko langilea, haur-agurea hegaldatu zaigu —haren edozein uso antzo—, jai egun batez, mugagaberantz. Hala ere, hemen geratzen zaigu haren obra, Artearen eta Gizartearen kondairan erroto museo handi bat bezala. Luze idatzi izan da artista paregabe honetaz eta idatziko ere. Nik ere, nire baztertxotik, egin nahi nioke omenaldi askatasunaren lagileari eta haren obrari, eta aldi berean, haren obrari buruz puntu batzu kritikatu. Egin nezakeen hoberena dela deritzot. Ezkila hilei jo ohi zaie (eta oraingoan, ezkila gehiegi jo diote jotzea ez zegokienek). Bizi da Picasso gure artean, eta euskaldunok «Gernika» zor diogu, haren obrarik nagusienetarikoa, funtsezkoena ez bada.

AURREKO PINTURA

Urteak dira, Picassok esan zuela planteamendu berri batekin «beste gauza bat» egin behar zela. Eta hala egin du bere bizitzan eta lanean zehar.

Kubismoak, ikusten denaren artea, jakinaren artearen ordeztu ipini, mendeetan zetozen bide eta hari bat hautsi zuen. Errenazimenduko bankeroen idealismoak ideazko errealtate bihurtzeko ikusten denaren estudioa erabili zuen. Baina berehala hasi ziren Behe Herri (Países Bajos) eta Europako portu guzietako burgesak errealtatearen ikuspenak eten gabe eskatzen. Horrela holandarren ideazko nagusitzaren ondoren, XIX mendeko liberalen realismo politizatua etorri zen. Realismo honen ondorio zientifikoa, positibista, impresionismoa izan zen.

MODERNISMOA ETA PICASSO

Picasso bere aitak realista eta alegorista giro (Barcelona-La Coruña) batetan hezi zuen, Restaurazioaren mintzairari zegokion giroan, eta igertzen zaio lehen obretan, Barcelonako Moncada karrikako Picasso Museoan ikus daitekeen. Baina Barcelonan, zorionez, katalan kultura modernoaz ezagutu zizun: Rusiñol, Casas, Nonell, Gargallo. Garai hartan Rusiñol-ek Els Quatre Gats-en moldeak hautsi beharra zegoela zion. Picassok bere egin zuen eta modernista bat izan zen bere haro urdinean. Bai eta haro beltzean ere, arte primitibora hurbilduz hala nola Gauguin.

MUNDUA EZ DA ULERTU BEHAR, ALDATU BAIZIK

Pinturari eman dion gauzarik handiena zera da, symbolista haritik irtenik, artekerak berri bat planteatu duela, hau da, artea ezer kontatu beharrik gabe izan zedila konstruktio bat. Picassok horrela, artea arteagatik egiten zen garai batez baliaturik, balioa bere baitan duen obra bat, interesa ikusleak egin nahi duen gauzen obra bat sortu zuen. Symbolismoak irrazionalera jotzen zuen. Kubismoa arrazionalaren agertze bat zen. Hots, gauzak alderdi guzietatik pintatzea zen, diren direnean pintatzea eta ez gure begiek ikusten dituen bezala bakarrik. Baina gero, beste urrats bat egin zen: koadroa bera bihurtu gauza. Ez zen gauza bat idurikatzea, iduria bera gauza baizik. Ez zen esplikatzeko bat, egite bat baizik. Ez mundua hobe ulertzea, aldatzea baizik.

RENAZIMENDUKO AZKEN MAISUA

Kubismoaren iraultzaz 70 urte geroztik, Picasso iraultzaile handitzat zaigu agertzen bai, baina...

Pinturaren aburua arrunt aldatu zizun, baina ez deritzagu, iraili eta hautsi zuenik deus, kondaira bi zatitan banatzeko haina bederen: «Picasso aurretik

eta Picassoz geroztik». Egia esan, iduria ordeztu konstruktioa egin zuen eta sensazioa ordeztu pentsamendua, baina...

Picassok ez zuen artistaren eta arte-obraren kondaira-haria eten. Picasso artista bakarra, ospetsua, ongi ordaindua, genio izan da hala nola Renazimenduko eta Barrokoko maisu handiak. Haren obra ere laukian egin izan da, merkatura, bildumazaleetara, subastetara eta museoetara destinatua. Bata eta besteagatik, Picassok kubismoarekin ez zuen joera bat hautsi eta bestea hasi.

Bestalde, egungo arteak ez die haren bideei jarraitzen, baizik eta Klee, Ernsts, Miró eta Duchamp bezalako baztertueta errotzen da.

Dena delarik ere, Arte Kondaira osoan zehar, Pablo Picassoren irudiak geroa eta esannahi handiagoa du, badiudi Arte kondairaren ate-orpoa dela. Zeren eta hark, bideak ireki ez baina itxi egin baitzituen: modernismoa, impresionismoa, kubismoa, expresionismoa. Ibiliak ditu bide horiek eta horien mila eraz mintzatu zaigu; hautamenaz ikastapen ederra eman zigun eta zenbat bide lezaken hautamen bakoitzak erakutsi zigun. Sortu baino gehiago —diote batzuek— sortzen zuten bere lagunak kopiatu egin zela. Baina bere buruari ez zion inoiz kopiatu, hori baitzen, berak esaten zuenez, genio bati barka ezinezko zerbait. Aitzina egin zuen beti eta oraingo munduarekin konektatzeko trebetasun eta zentzua ukan zuen, bai eta aldatzeko ere marra eta koloreetan, la abstrakzio hutsa jo arte. Zergatik ez zen Picasso bide honetatik abiatu? Ez arbuioz eta kontrako jarreraz, baizik hark ere astia mugatua zuelako, guk bezalaxe.

ASKATASUNA

Zinez, XX mendetik ikusiz, Picassok irabazi egin du; haren ondore, mila aventura, bilaketa, aurkikunde eta saiakera sortu baita eta artea ere ikuslearen partizipazioa, gero ezezagun horretan sar arazten gaituzten denboratasun eta espaziora ireki baita. PICASSOK ASKATASUNERAKO BAIMENA EMAN DU. Guk irakaspen hori ikastea besterik ez dugu. Eta ez dugu horretan premia txipia euskal sozio-kulturaren alorrean higitzen garenok.

EDORTA KORTADI

EUSKALTZAINDIA

JOAN BAUTISTA GAMIZ-EN OSPAKIZUNAK ARABAN

Joan Bautista Gamiz arabar olerkariaren berrehungarren urteburua gogoratuz, Euskaltzaindiak bere hileroko batzarra Gasteiz egin zuen, bere Ordezkaritzan, apirilaren 27an.

Batzarrean gai hauek erabili ziren (har-emanetakoez gainera): Denda izendegiaren azterketari buru eman zitzaion. Euskaltzaindiak onartutako Izendegi hau lehen-bai-lehen argitaratzea erabaki zen.

Aita Goikoetxea-Maiza euskaltzain laguntzaileak txosten bat irakurri zuen, Joan Bautista Gamiz-en bizitza eta idazlanei buruz.

H. Knörr jaunak beste lan bat irakurri zuen, J. Bta. Gamiz-en aditz-formak aztertuz.

Alfonso Irigoyen euskaltzain jaunak, Zigoitiako euskeratik bide hartuz, azterpen bat egin zuen honako puntu honi buruz: «Sintagma plurala deribatuetan».

Bukatzeko, Kepa Enbeita euskaltzain laguntzaileak aintzin-asmotatik irakurri zuen Urkabustaizko toki-izenari buruz.

—oOo—
Hurrengo igandean, berriz, apirilaren 29an, Sabando-ko herrikan J. Bta. Gamiz-i gorazarre bat eskeini zitzaion.

Egurdiko hamabietan, Meza konzelebratua euskeraz, herriko elizan, Coro Araba-k parte hartuz. Ondoren oroitarri bat agertu zen. Bertan zeuden Arabako Gobernadore, Diputazioako Lehendakari, zenbait euskaltzain, euskaltzale, Sabandoar, albo-herri eta Gasteiztik etorritako makina bat jende. Aita Goikoetxea-Maizak hitzaldi egoki bat egin zuen, arabar honen bizitza eta lanak aipatuz. Arabako Diputazioako txistulari eta dantzariak beren saioekin gorazarrezko jaialdi hura burutu zuten.

(Euskaltzaindiaren Prensa Bulegoko Agiria)

ERAMAN - EKARRI-rako
AGENCIA
Transportes A L E
EUSKAL IRRATSAIOAK
ERRI GUZTIRAKO
Urrutizkoak: 421369 - 427726
Iparraguirre, 8 - DONOSTIA

ERLOJU ETA BITXITEGIA
Duardo Choquetia
Gataria 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

eibar

Urte gutxitan Elbar asko azi da. Gaur erakusten digutenean orain dala 30 urteko Eibar, beste erri bat dalakoan izaten gera geienok, ta egitan beste erri bat da.

Gaurko Eibar, mmediari ostutako tokietan egin diran etxex bete da. Ego erreka ere estalita aurkitzen degu la bere bide guzian, kale zaarrak izen berri edo etxe berriak dituzte ta lengo soloetan lantegiak eraikita aurkitzen ditugu. Aurrerapen aundiak irabazi ditu gure erriak urte hauetan baina eztabaida edo garrantzi aundiko problema ere sortu dira. Auen artean Eskola Armeriakoa.

GAUR-ek egin duan ikas-lan baten bitartez, Eibar-ek orain 37.073 lagun dituala dakigu. Eibarko alderdietan (Zona Armera deritzana) bizi diranekin batzen baditugu, denera 134.145 lagun aurkitzen gerala ateratzen degu.

Mendiz inguratutako ibar txiki baten gaudelako, lantegiak ezin dira aunditu ta auetatik batzuek Durango aldera irten bearra izan dute, beste batzuek berriz, Logroño ta Gasteiz aldera joan dira. Ta emen gure eztabaida: Ez da lantegi berriarik jaio, auek utzi duten zuloa estaltzeko. Bizi geran gizarteak ta diru bearrak oso zaila egiten du lantegi berriak sortzea.

Orain bezela buru izaten jarrai dezan, Eibarko langintzak bide berriak jorratu bear ditu, ta ortarako gazteak ofarri bezela artuak ta erakutsiak izan bear dira. Auxe da Eskola Armeriak nai duana.

Zoritxarrez teknikako ikastolak, Unibersidadeko mailan, uri buruetan bakarrik daude ta gure eskola armeria, erderaz maestro de taller deritzan mailaraino bakarrik eltzen da.

Arrasaten degu irudi garbi bat egin bear genukeanaz. Kooperatiba berriak sortu dira ta auen lengo lana ikastola tekniko bat ipintzea izan da. Ikastola onek kooperatiben laguntza osoa du, zein ongi ikusi duten arrasatarrak ikastearen bearra teknikako bideetan!

Eskola Armeriako zuzendari, Larranaga jauna, ta batzar zuzendaria oso garbi ikasten ari dira gure errian gertatzen ari dana ta mami aundia duten erabagiak artu dituzte ere, baina betiko koska, lengo, orain ta geroko mamu beldurgarria: DIRUA.

Suiza ta beste errialde aurreratueta, mikromekanika ta kide ortako ikastolak, 1800-200 ordu egiten dituzte urtean azkenetako ta auetatik erdiak irudi ta olan. Estadoak ordaindu dezakionakin 900-1000 ordura bakarrik egiten ditu. Ikusiko dezute alde aundia dagoela Suizako ikastoletatik gure errikora. Nola ordaindu irakasleeri gainetik egin bear dituzten ordu guztiak?

Erabagi bat lantegien laguntasuna litzake. Emendik urte batzuetara, Maltzaga-Gasteiz egiten daneari ta Bilbao-Behobia bukatzean, Eibar orain baino obeto geldituko da Euskalerriko uri nagusiekin ta erriekin artu emanak izateko orduan. Zein toki ederra langintzarako! Zer gertatuko ote da Eibaren ez ba dago bear bezain beste ikasitako langilerik?

Udaletxeak eta Aurrezki Kutxa ta Bankoek ere gizarteari laguntza eskeintzean, eztabaida au gogoan artu bearra dute. Aurrezki kutxa ta Bankoek lantegi berriak sortzeko diru laguntasuna ematen duten bezela, ez luteke geroko azia aaztu bear. Gizarteko lanari laguntza gogorra ematen dioten bezela, eman dute izugarritzko garrantzia duan lan bat laguntza zoragarria emateko.

Beste alde batetik, Eibar inguratzan duten erriak kontuan artu bear dute zenbat bertako semek ikasten duten Eibaren ta ezin dute artu bakarrik, emateko eginbidea ere ba dute.

Orretaz gainera, Unibersidade teknikoetan eskuzko lan gutxi erakusten zaie ikasleeri ta urte bi edo iru igaro bear izaten dira lanean ongi xamar ikasteko.

Batzar barruan, gauz guzti auek ikutu ziran. Beren eskuan dagon guztia egiteko asmoa dute ta daroni laguntza gogor bat eskatzen digute. Badakigu aspertuta gaudela eskabideekin baina egingo degun gurtia guretzat dala jakinean ezin degu ezetz esan, inork be ez ditu

arriak bere burura jaurtitzen, ez gaitzen leenak izan. Izan edo ez izan, batasunak indarra egiten du, dano, bakoitzak gure aalmenean laguntza eskeindu daigun, guk degu azkenengo itza gure erriko etorkizunean.

Kruzeta'tar Odile

zegama

LANTEGI BERRI BAT DELA TA

Duela denbora gutxi izan dira Zegamako herrian nahiko gorabehera eta hitz-biderik aski; lantegi berri baten etorrerak zenbait buru-hauste sortu du herriarren artean Esan liteke lantegi berri baten sorrera zorionezkoa izan behar zukeela, baina berarekin ekarri dituzoritxar eta ezbeharririk franko. Zer dela ta? Honera datorren lantegi honek Legazpian du beste zati bat, eta bertan 100 bat langile (emakumezkoak gehienak) irtenik ziren (eta oraindik kanpora botatako 80 batek beren greban jarraitzen dute). Gauza hauek ikusiz gero gure barruak ezin lasai egon; bainan denok isilik gelditu ginen, behar bada aspaldian lantegi baten zai geundelako, eta baten usaia hartzean denok konforme... nahiz eta gertatzen ari zena nahiko garbi ikusi.

Isiltasun hau hausten lehen aurtu zena herriko apaiz gaztea izan genuen, bidegabekeri hau garbi eta argi salatuz: garbi agertu zigun Legazpiako lantegi hortan gertatzen ari zena; nola han huelgan zeuden bitartean, Zegamako Papelerako pabeilo zahar batean hasi zen lanean herriko batzuekin; nola han huelgan zeuden bitartean. Zegamatik eta beste herri batzuetatik autobus batean neska berriak eramaten zituan lantokira (garbi gelditu beza apaizak ez zuela esan lantegi hori egin ez behar zenik), eta abar, gauza mingarriak bainan egiak, askok ikusten genuen gauzak baina esatea bildur ematen zigunak. Gauza hauen berri garbi azaltzeak sortu zituan kezka eta buruko-minak; eta laister azaldu ere mingain gaiztoak apaizaren jokabidea maxiatuz eta bere hitzak aldrebestuaz.

Ordua nibil zen norbait nahiko bizkor eta lantegi jabeak, herriko eztabaida hauetaz jabeturik esku-titz iriki bat bidali zigun. Bertan, langile grebalarien kritika zorrotz bat eginaz eta berriz sartu ziren neskeen eskubideak erabat gorde zirela adieraziaz.

Eskutitz hau irakurtzean herriar batzuk erabat sutu ziren, sermolaria erru guztiak ezarriaz. Guk ez dakigu eskutitz honen egitasuna zenbaiterainokoa izango den, baina badakigu huelgatik sartu diren neskak langile berri bezala hartu dituztela, eta baita ere makina bat bidaliak izan direla. Halaz guztiz, orain arte mutu egon gara.

Gaurko zbadirudi, arazo batzuk gorabehera, lantegi hori aurreraka doala. Gertaeren berri ematen saiatu gara; aurrerantzean bakoitzak ikus beza nola joka.

IKASTOLA

Orain arte ez dugu Zegamako ikastolaren berri askorik eman; baina gaurkoan zerbaiz azaldu nahi genuke.

Badira urte batzuk ikastola hau herriaren alde lanean ari dela, eta zer aurrerapide hobegorik herriarentzat honelako ikastetxe bat baino. Izan ere baditugu herrian ikastolaren alde gogor lanean ari direnak. Bijoazkie beraiei gure eskerrik beroenak! Halaz ere ez dira falta, alderdi guztietan bezala, azpilanean diharduen sasi-jakintsurik.

Orain, Batzorde berria aukeratu dute eta badugu bere asmo bikain eta lan egiteko gogoan berri. Ez etsi eta segi aurrera!

ERNE

zizurkil

DANTZARIAK AZPEITIAN

Diputazioak eta Euskal Dantzari Biltzarrek antolatutako konkursuan ikusitako berriak, Azpeitian: Herriko "Aratza" taldeko dantzari batzuek joan ginan eta Ei-

bartarrak eta Debatarrak asko gustatu zitzaizkigun. Lan ona egin ari direla esan behar. Bainan badira oso ondo iruditu ez zitzaizkigun gauzak ere.

1. Oso jende gutxi agertu zela ikuskizunera. Zergaitik? Behar bezela adierazi atzelako? Ikusten denez papera eta lapitza garesti daude propaganda piska bat egiteko. Beste alde, jendea oso otza, izan bazan futbol partidu bat, ziur gaudede, sarreragatik hamar duroB kendarren, bete egingo zela. Ez al da hori baino beharrezkoagoa dantza? Ez al da euskal folklorearen zatia? Edo nun bizi gera?

2. Azpeitiako taldean gure iritzi, ez dabil oso bide onetik. Egiten ari geran lana lurperatzea dela dirudi, dantzak bildu eta komeni zaigun bezela aldatu, Azpeitiako monjak erakutsitako taldeak egin zuan bezela. Dantza, dantza bezela, ondo dantzatzen dute baina dantzaio hoiek ez dira horrela, aldatu egin dituzte eta gainontzekoan alferrik ari gera detalle guziaren bila, gero hori egitekotan.

ORDIZIAKO BILLA-FRANKARA

Esandako konkurso barruan dagokigunez Maiatzaren 19an, larunbatez, Ordizian dantzatzea egokitzan zaigu. Beraz, han izango gera talde osoa arratsaldeko 5etan.

Joxe eta Joxe

bermeo

ITSAS ARRANTZA

Apirillean, benetan emokorra izan

san itsasoa. Kantauriko arrain kalak, bisigu, lebatz eta zelan ez antxoa ere, ugari ekarri ebien Bermeoko portu edo nasara. Arrantzalearen Anaidi edo Kofradiako oiudarra, deika ibilli zan goiz eta arratsalde arrain erosleari. Dakarrela arraiña ugari erria.

Otzaratxu bat, otzaratxu bi, Arraiña dator portura beti. Besigu, lebatz bokart eta xardin Txitxarro eta berdelakin.

ERRI LANGINTZA KUTXAKOAK

Apirillaren 28an, uri onetako Ertzilla batzokian «Caja Laboral Popular» izena duen batzordekoak izan ziran, etxe onen diru ipinlariei diru zertzeladaren argitasuna emateko asmoz. Eta batera, alkar izketa onuragarri batzuk sortu maikideak bazkideekin. Ederto egoan egikera guztia. Ganera batzar onetara etorri ziran emakume-gizonei, bezusa edo erregalu polit bana emon eutsien sarreran. Arratsalde zoragarri bat igaro genduen bertan, Zelaya jaunaren auspo soñu eta dantzak ikusten. Zorionak.

BOST ARRANTZALE ITO

Aurtengo antxoa aldian, eta une laburrean, ez biar batzuk izan dabez itsas langileak. Ara ontzi eta itxuaren izenak.

ANGEL DEL MAR, bermeotarra; bere batelera jatziten duala, jautzi zan uretara eta ito, Joseba Piñeiro Bajeneta, Mundakar mutil gaztea.

AGOSARE, montañitarra; Florentino Fernandez Marques gaztea ere, laprast egin da itsasora jautsi zan portu ondoan, eta ito. Gaxo au Luarkatarra san.

URKIDI

Donosti-Aurrerki-Kutxa
SARI-ZOZKETA

ETXE BIZITZA

* diru sartze-epea: garagarrilla'ren 7 arte

edozela libretetan sartzen diran mila pezeta berri bakoitzeko zenbaki txartela izango dezu eta libretan dauz-kazun 5 milia pezetakorik aña zenbaki dagozkizu galiera

azkoitia

EUSKERA

Ikaztekoak eta harritzeoak noski, Larresorok Z. Argiako 527. alean euskerari buruz azaldu zizkigun zenbakiak. Benetan gure hizkuntza-egoera honetaz jabetzen bagara ezin dezakegu inolako moduz antz euskaldunen jokaera onartu. Hots, ezin dizaiogegu amor eman euskara pitxi dotore bat bezala gordetahi dutenen jokabideari edo eta haurrekin bakarrik hitzegiteko erabiltzen dutenen joerari, ez eta ere euskara batuaren aurka dautenen azterketari. Euskara gure izatearen zati bat dugunez gero, gure kultura eta gure bideak desarrolatzeko tresna bat izan behar du eta hori izan dedin ahalegindu behar dugu. Garaia dugu umekeriak alde batera utzi eta behar den bezala bideak urratzen hasteko, zeren bestela gauerdiko auztaren pare izanen bai dira gure ekintza guziak.

ALFABETATZEA

Urtero bezala aurten ere eman zaio hasera, euskal alfabetatzeari. Ikastaro hau Euskaltzaindiaren babesean eratzen da hain zuzen. Euskal Herri osoan gaitza izango da Azkoitian hainbat euskeraz mintzatzen den herri bat bilatzea. Azkoitiar orok hitzegiten dugu euskaraz. Baitan hitzegitea ez ezik idazten eta irakurtzen jakitea ere komeni zaigu eta ikas dezagun hor dugu alfabetatzea. Saia gaitzen bada gure hizkuntzan idazten eta irakurtzen ikasten.

TXINPARTAK

pasaia donibane

IKASTOLETAKO IRAKASLEAK

Ikastolak loratzen eta zabaltzen ari diren neurrian, era berean hedatzen ari zaizkigu arazoak eta buruhausteak.

Egun, ikastolek duten buruhauste premiazkoenetako bat, ekonomiazkoa dugu. Gogoan izan dezagun, ikastolek ez dutela, eskola Nazionalak bezala, ez Estaduko diru laguntzarik, ezta legeen babesik ere. Premia gorrian bizi dira gure ikastolak! Umezurtz!

Hala eta guztiz ere, ekonomiazko arazoa edo problema hala-nola konpontzen dugu. Honek ez du esan nahi, diru arazoa gaingidua dugunik. Gutxiagorik ere!; baina... aurrera goaz.

Ni, egia esan, gehien-gehienbat kezkatzen nauena eta loa lapurtzen didana, zera da: euskal irakasleen (profesoreen) urritasuna, gutxitasuna. Izan ere, azkeneko bolara hontan, ikastolan buru-belarri sartuak daudenekin mintzatu izan naizen bakoitzean, premia nagusienetako bat irakaslearena izan da. Zaila, benetan zaila da, euskaraz dakien irakasle tituludun bat arkitzea. «Hi, datorren ikastarorako irakasle bat behar diagu geure herriko ikastolarako» norbaiti galdetzerakoan, aurki erantzungo dizute «beroiek ere irakasle baten premia gorrian daudela». Bai arazo gordina hauxe!

Lerro hauek, ordea, ez ditugu inor asalatzeko eta kezkatzeko asmoz idazten; baizik eta gauzak bere errealdadean denok ikusteko. Izan ere, geure euskal problemen aurrean, gogorki eta kemenki jokatu behar dugu, burua makurtu gabe.

Honela ari zaigu, dakigunez, Gipuzkoako Ikastolako Elkarteak, arazo honi ahal duen garrantzia emanaz, jo-ta-ke lanean, soluzio bidean jarri nahian.

Elkartea zure eta nere laguntza-aren zai dugu. Ez dizaiogula gure laguntzarik uka!

BAKAILOTAKO BAPOREAK

Aurtengo lehendabiziko bakailotako bi parejak sartu dira, direla egun batzuk. Hoietaiko bat, zoritxarrez, aberiaren. Bakailo gutxi ekarri dute egon diren hilabetetarako. Hala eta guztiz, bapora hauek bakarrik gaizki ibili balira, gaitzerdi;

zeren, Terranobatik datozen oihartzunak ez bai dira onak, hots, oso gutxi harrapatzen ari direla han dauden bapora gehienak. Egia ote? Guk, zin-zinez dizuegu, zurrumurru hau gezurra izatea nahi genuke; izan ere, kalte handia ekarriko bai luke bakailo arrantzatik bizi diren hainbat familiarentzat.

LANGILE ARAZOAK

Denok dakigunez, aurreko hila-beteetan, lan-uzteak zirela-eta, langile zenbait kaleratuak izatea ondoren negargarria ekarri zuen.

Orain berriz, hoietaiko langile batzuek, juiziora jo dute. Lerro hauek idazten ari geraldik, ez dakigu nola amaitua edo bukatua izan den juizio hau.

UMEEN IBILIALDI NEURTUA

ITSAS-MENDI mendizale Elkar-teak antolatu eta, Maiatzaren 20-rako, umeentzat ibilialdi Neurtua ospatuko da. Hiru ordu gutxi gorabehera iraungo omen du.

Elkartetik edo Soziedadetik abiatu-rik, kalaburtza, bixintxola, Elenaren baserrian gosaria, Lezo aldera jetxi eta berriro Puzka-zaharreta eta Larrabide baserritik igaroz, herriko plazan amaituko da.

Izen-deiturak Elkarte bertan eman ditezke eta baita ibilialdi hasiera-aren aurretik ere.

Iñalurretak

mutriku

YON JAUNAREN ALDE

Apirillaren 5ean bete ziran bi urte, Beristain Pikertar Yon apaiz jaun agurgarri ura gure arte-rik betirako alden-za. Apaiz on, bu- rutsu eta apala. Igaro zan igandez, Andr Mari Jasokundearen Eleiz Na- gusian izan zan bere bigarren urte- buruko meza. Asko eta asko ziran bere eleizkizunetara eldu ziranak. Garbiro ikusi zan, erritarren artean, zenbateraño maitasuna zor zioten. Ain jatorra zan! Orregatik eskatzen zaie bere lagun eta adiskide ziran guziei, zuzen dizaizkietela beren otoitzak, aaztu ezin degun YON za- naren arimaren alde.

URREZKO EZTAIAK

Maiatzaren 6an, ospatu zuten be- ren ezkontza bizitzako berrogeita amargarren urtea, gure errian ain ezagun diran Maiz Astigarragatar Eusebio eta bere emazte Uriguen Mendibetar Mariak. OKELAR base- rriko jaun-andreak. Zarata gutxi- rin, bainan ondo ospatu ere. Kris- tau oitura onari dagokion bezela, eguardian, Kristo Kalbariokoaren er- mitan meza, eta ondoren OKELAR baserrian, beren seme-alabak, bi- llobatxoak eta senidez inguratutik, sendi arteko bazkaria. Entzutekoak omen ziran Modesto Okelar-ek bere gurasoei abestu zizkien bertsoak. Ez nau batere arritzen. Modestok ber- tsotarako eten gabeko iturria duela ondotxo dakigu. Zorionik beroenak OKELAR-ko etxejaun ta etxe-ko-an- dreari, eta berdin senide guziei.

GURASOEN BATZAR NAGUSIA

Gurasoen Elkarteak, gure ezike- taren bearrak aztertutik, lan on eta aundiak egiteko asmo beroak artu dituzte, batez ere guraso eziketari buruz. Gai onak bultzatuta, arema- netan jarriak dira, jaun ikastun ba- tzuekin, itzaldien egitarau edo pro- grama bat landuaz. Itzaldi auek gu- rasoentzat bakarrik izango dira. Be- raz gurasoen azken batzarrean era- baki bezela, batzaraldi oiei igaro zan ostiralean, gaueko bederatzi ter- ditan Eleiz nagusiko sakristian asi- era eman zitzaion. Batzaraldietan erabilliko diran gaiak, auek dira.

- 1) Gizarte aldakuntza eta ezi- keta.
- 2) Eziketaren elburuak, gaur.
- 3) Eziketa askea.
- 4) Aurren erlijio eziketa.
- 5) Aurren sikologia aurrerabide- aren azterketa.
- 6) Izaeraren ezagutze eta ezi- keta.
- 7) Nola eman seksu eziketa.

8) Gurasoen arazo eta erantzun- beaz edo erresponsabilidadea.

9) Eziketaren arazo irakaspidez- koa.

Gurasoak: aal dezuten guziak saia zaitezte batzar oietara joaten, denen onerako baita.

ERIOTZA
Esaera zaarrak dio: «Gutxien us- te danian, gurutzea atarian». Egia da. Estados Unidosko lurraldean, Idahon, eguneroko lanean arkitzen zalarik, bat-bateko eriotza arkitu zuen Elezgarai Urangatar Imanol «Santukok». 41 urteko gizon jator eta zintzoa. G. B. Ar bitzate bere emazte Miren, seme-alabatxoek eta ostantzeko senide guziek gure sa- miñ-agurra.

Maiatzaren 10ean, il zan, Men- diguren Arruabarrena-tar Austin arrantzale zintzoa ere. Bere emazte eta sendi guztiari gure samin-agu- rra agertzen diegu.

ONGI ETORRI

Sei illabetetarako oporraldiak Venezuelan, senide artean igaro on- doren, ostera emen agurtu ditugu Egurbidetar Antonio eta bere emaz- te Belaustegitar Juanita.

Emen agurtu degu baita ZERUKO ARGIA-ko idazle ospetsu dan Mi- kel Ugalde ere. Naibeste antxua jan naibadezu, ortarako garaia orain- txe dezu.

URTEBETETZEA

Maiatzaren 10ean, bere urtebe- tze eguna ospatu zuen, emen, ZE- RUKO ARGIAren arduradun dan Andonegi Sustatetatar Lorek. Zorio- nak biotzez.

ANDONEGI

lazkao-mendi

GURE INGURUKO ARAZO BATZUK

Guziok dakigunez badugu Lazkao- mendin etxe bat, garai batean ikas- tetxe izandakoa eta aspalditxoan hutsik, edo ezeren eginkizunik ga- be dagoena.

Ikusten dan bezela egoera ta- malgarrian arkitzen da, eta hau ho- rrela ikusirik nahi genduke azaldu zer egin daiteken gure ikastetxe honekin.

Gure ustez ikastetxe hori gure- tzat izatea edo betirako galtzea Lazkaomendiko guztion baitan dago.

Gure ardura falta handi bat na- baritzen da oraingo behintzat, eta gauzak nola ez diran berak baka- rrik etortzen, hau ere galtzera doa- kigu ez bagara arduratzen.

Norbaitzuek galde dezakete zer- tarako dugun ikastetxe hori. Eran- tzuna oso erreza da: herri gehiene- tan duten bezala guk ere behar genduke gure beharretarako biltoki bat, nola gazteentzat hala helduen- tzat, eta zergatik ez gure haurtxo- entzat, hain bakarti eta baztertuak arkitzen bai dira, ez jolas-toki ez eta heurak bizi dituzten zenbait arazoen erantzunik bertako heldu- goen aldetik.

Baita nekazarioi hain beharrezko zaizkigun zenbait arazo aztertze- ko biltokia ere.

Hauek eta beste zenbait arazo behar den lekua azaltzea izan di- teke nahiko arrazoi ikastetxe hori gureganatzako.

Ezer egin nahi badugu nork la- gundua arkituko dugu eta lehenbait lehen saia gaitzen arazo hau ar- gitzen, bestela haizeak daramake laster gure ikastetxea.

OTO ETA POTOTOK

andoain

«Santa Krutz» jaialdiei bukaera emanaz, datorren igandean, hilak 13, izango dire batel arraunketen bigarren saioak. Kirol mota hau, beste euskal kirolak bezala, ez da gurea; arrotza bide da. Pilota saioak ez dira guk asmatuak, haga jaurtiketak ezta; lasterketak, ha- rri jasotzeak, haizkora saioak, idi demak, ez dira guk asmatuak! Guk zer egin dugu bada? Beti bestek egindakoa jan? Euskaldu- nok horren mokoloak ote ginen?

Euskaldunok beti izan dugu itsasoa gure adiskide, lagun eta baita bi- zipide iturri ere; batzuetan aur- kari ere bai agian. Oraingo itsa- sontzi edo batelak guk ez ditu- gula sortu? Agian ez. Baina gure euskaldun zaharrei ez dut uste inork irakatsi zienik itsasora zu- haitz gerria jaurti eta hari esku- kin edo adaki batekin atzera na- hiz aurrera bulkatzen. Arraunean ere arrotzak irakatsi ote ziguten? Batelak nun nahi izango dira bai- na txapelketak ez; gure herri hon- tan txapelketak izaten direla ha- mazazpi urte badira. Baina egia esan, badugu lotsagarriarik Aindoa- indarrok; Aindoaingo estropadari- rik ez azaltzea! Urte batzuk direla, Aindoaingen, batela bagenuen eta gazteek saiatzen ziren; orain, urak eman zuela edo eta batelik ez du- gu eta arraunlaririk ere ez. Txapel- ketetan ez da Aindoaingo batelik agertzen. Noiz izanen dugu gure batel bat? Edo bi? Behar bai!

Kirol gaitan, herriko-etxeok ez dute behin ere zaletasunik azal- du, hogeita hamazazpi urte hau- etan; ez saiatu ez bulkatu ez sortu ez lgundu eta ezer ez. Beti ho- rrela jokatu behar ote dugu?

Donibane jaiak ere alboan ditu- gu; jai hoietarako, Erro jaunari omenaldia egiteko asmoak dara- biltzkie. Merezi zuela uste dut. Andoaingen izan dira beste gizaki ospetsuak baina erdi ahantzirik dauzkagunak; Herriaren gogora ekartzeari bidezkoa deritzat. Bere garaia etortzen danean agerian ja- rriko ditugu edo jarri nahi ditugu. Orkaiztegi dela, Huizi dela, Ola- riaga dela, Larreta dela edo Le- garra-Etxebeste dela. Apurka apur- ka, hoi en bizi-kondaira agerian ipi- ni nahi genduke eta Jainkoa la- gun, eginen dugu. Eta omenaldi- ek direla eta noiz egin behar ote diogu omenaldi berezia gure artean bizi eta ia andoaindar dugun LEKU- ONA MANUEL jaunari. Ez al diogu sarigarri hori opa behar? Edo hil da gero salda beroa? Ez gaiten kalderrak izan!

BINGEN

bazkari onaren zanpagarria
eta txarraren estialgarria

LA CASA
DEL CAFE

Juan Iriondo

San Marzial, 19 - Urrut. 413801
Donostia

irakurleak

mintzo

PELOTA VASCA

Euskal herriko egoera ez da oso normala, edo agian sobera normala. Gatazka gal- tza darabillikigu aspaldi hon- tan ikastolak, politika eta abar direla bide.

Betiko leloa da. Zerbait egiten duenaz gaizki hiltz egin. Baina bada hemen bes- te alderdi asko, astin aldi baten beharrean. Esate bate- rako deporteak, desmitifika- tze behar gorri gorrian dau- de. Eta batez ere euskal de- porteak, eta horren barnean pilota edo «pelota vasca» de- lakoa. Zeren jende askok us- te du deporte horrekin eus- kaldungoa egiten ari direla, eta ikusten dugunez erdalke- ria besterik ez da egiten. Izenak adierazten duen be- zela erdalun deportea bilakatu bait da.

Irakurle, ohartu zara zer giro dagoen pilota gauzetan? Danak erderaz, pilotari, em- presario, kronista... Dana er- deraz, anjelus ez beste eta hau folklorekeriaz eta eus- kaldunok kontent geldit gait- ezen.

Eta zer esan erdal egun- kari edo diarioetako, euskal izena duten kronistetaz?

Orain arte beintzat ez da ageri ifion beren euskaltza- tasuna. Beti ñiki ñaka. Gipu- txek napartarrez hau. Napar- tarak bizkaitarrez bestea. Beti berdin dihardute.

Mundu guziak irabazten du deporte honekin. Euskal he- rriak ez besteak. Estaduak beste gauza askoren artean, zergak biltzen ditu. Ayunta- mentuek ere aski sos bere- ganatzen dute. Eta empresa- rioek? eta pilotariak? Jakina irabazteko eta bizi ahal izateko dihardute.

Anormal, subnormal zaha- rren asiloek eta abarrek ere zerbait ateratzen dute, beren alde egiten dituzten festiba- letan.

Dirudienez, gu, euskaldu- nok arras normaltzat gauzka- te. Eta pilotari eta beste gu- zi hoiak ez dakite oraindik mundu guziak jakin behar lu- kena. Euskal herria baino he- rri analfabetoagoa eta txiro- agoa bilatzen, lanak direla.

Ehunendako zenbatak daki- te beren mintzairan idazten eta irakurtzen? Angolan ere ehunendako gehiago omen da.

Eta txirotasunaz, zer esan? Ez al duzu ikusi mutil eta neska gazteak eskean? Ika- stola edo aldizkari edo alfabe- tatze kanpaina dela edo...

Herri eskalari bat gara, eta gero pilotarien ikusteko ho- gei duro xahutu noiz nahi, deus espero gabe haliengan- dik.

Pilotarien beste alderdi ba- tzez ere zerbait esan nahi nu- ke. Non jokatzen da pilotan? eta nork eta nondik gidatzen dute deporte hau? Danok ba al dakigu non jokatzen den, eta nortzuk diren federazioko gizonak?

Oraintxe bertan zer egin dezakete euskal herriaren al- de? Adibidez, euskeraz min- tza beti, festibalak muntatu ikastolen laguntzeko, kronis- tek euskal giro gehixago ja- rri beren lanetan eta ñiki ñakak alde batera utzi.

TXURDANE

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTETATIK

Blas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkidea: 41 20 65

DONOSTIA

markina

GURE UMEAK POZIK

Nagusiok dana bearrean eta bezotzkoaz gabiltzan bitartean, umeak beti alai. Poztasuna sarkorra da, eta areen inguruan gabiltzanontzat ere zorion pizka bat izaten da.

Maiatz onen 20 eta 27-an, leenengo Jaunartzeak izango ditugu Markiñan. Zorionak biotzez leenengoz Jaunartuko daben ume ta etxe-koei!

Euskaldun eta erdeldunen artean eztabaidarik ez da izan aurren, dirudiane, Bakez eratu da guztia. Euskaldunak 20-an eta erdeldunak 27-an izango dabe Jaunartze-eguna.

Eliz-ikastetxean, E.G.B. amaitez dabenerako, umeak, aundi-aundika bada ere, Euskalerria ezagutzea nai da. Ori dala-ta, mailla bakoitzerako joan-etorri batzuk eratu dira Euskalerriatik zear. Azkenengo mailla bietan, mugaz andiko Euskalerriatik eta bi edo iru egun iraungo daben ibilaldiak.

Barri oneek eta ikastaroa azkenetan ia-ia mende artuta dagoala jakiteak, poztu egiten ditu gure umeak.

ETXEAN ENTZUNA

Markiñan aalegin aundiz diardue batzuk —ez askok zoritxarrez— umeak euskalgiran azi ta ezitzen. Ikastolan asi, eliz-ikastetxean jarraituz eta gau-eskolen laguntzaz, orretan gabiltza aspaldion. Baiña umeak ikastolara bialtzeaz dana eginda ete dago? Ez. Ikastolatan, etxeko laguntza barik ez dago aurrerapen aundirik egiterik. Au edozeifiek daki. «Umeen zentzuna etxean entzuna» diño esaera zaararak; eta egi-egia da. Askoren aldetik ez da emen erantzun onik agiri. Alperrik da ukatzea, umeak eurak agertzen dabe argi ta garbi etxeko giroa-ta. Gure erriko zelai ta kaleetan, aurrerapen aundiak egin arren, oraindiño erdera da garraile. Umeak, artutakoa agertzen dau. Adinekoengandik artutakoa; esaera zaararak diñoanez, etxean entzuna batez ere. Zer entzuten dabe Markiñako umeak etxean? Mingaiñez euskaltzale diran askok, maite ete dabe Euskalerria benetan?...

DATORREN IKASTAROA

Datorren ikastarorako, estaduaren eskola barriak egiñak egongo dira, bear-bada. Guk, egia esan, eskola orreen bildur pizka bat bado. Geuk bear ditugun urak beste errota orretarako bidea artuko ate daben...onetaz zurre-murru batzuk entzun ditugu. Orduan erakutsi bear-ko dabe Markiñako gurasoak euren euskalnortasuna. Umeak ordu batzutarako etxetik kentzea bakarrik nai dabenak, jakiña, estaduko eskola barrietara joko dabe. Eta besteak zer?...

Euskaeraren etorkizuna gurasoak darabilela jokoan, uste dot. Une larri batean aurkituko gara datorren ikastaroaren asieran. Estaduaren eskola aundi orreek, euskararen illeri biurtu daitezke, eta erdel-kabi. Beraz emai egon, gurasook!...

ZUGAITZ-TXAPELKETA

Igaz, aldi onetan, Baserri-txapelketa eratu eban «ZERUTXU» Alkarteak. Aurren, umeak piñua ta igali-zugaitzak baiña ia ez dituela ezagutzen-eta, txapelketa au eratu dogu.

9-tik 14 urtera bitartean dabilzanentzat pentsatu da, ta iru mailatan banaturik egongo dira umeak euren adina kontuan izanik.

Adar txiki bat agertu bear dabe, izena txarteltxo baten adarretik dindilzika dala. Txapelketa onetan, ZUGAITZ eta ABETXUAK onartzen dira. Ez oster, larra, sasi, ote, giñerra ta beste bedarkiak.

Sari-banaketa Urregarai-ko zelaian izango da San Joan egunez. Zelaian, jaialdi ederra ta jolasak izango ditugu. Ea bada, umeok, Markiña aldeko mendibasoak ondo arkatzen dituzuen.

ZERUTXU ALKARTEA

idiazabal

HITZALDIAK

Aspaldiko urte hoetan era hontako jokabideak asko izan ez badiara ere oraingoan aitor dezakegu Goierriko hiru herrik bata bestearen pike eta ezin ikusiak alde batera utzirik eta jator alkarturik antolatut dituztela hiru hitzaldi alpagarri.

Lerro hauek argitaratzerako hitzaldiak emanak izango dira baiña gertaera bikaiñ honen aurrean ez genduke nahi isilik jarraitu. Zegama, Segura eta Idiazabalgo ikastola batzordeek eratu dituzten hitzaldiak hoetxez izan dira: Zegaman Maiatzaren 3an: Haurren Psikologia eta irakaskintza. Seguran, Maiatzaren 10 ean: Haurren arazoa. Idiazabalen, Maiatzaren hamazazpian: Gurasoak eta haurren jokabidea.

Zer esanik ez degu gai hoen garrantziari begiratu ezker, eta oraindik gehiago hitzaldiak eman behar dituanaren balioa jakiñik; bera Aita Goena ospetsua.

Bagenduan garaia askotan herri txikiak bata bestearekin izan ohi dituzten txikieriak alde batera utzi eta zerbait osagarria egiten has-teko. Ikasgai ederra eman digu herri hoetako ikastola batzordeak eta jarrai dezagun aurrera bide eder hontatik.

AXARI

VIII UMEEN EUSKAL JAIA EIBARREN

MAIATZAREN 22an. - ASTEARTEA

Arratsaldeko 8tan., S.C.R. Arrate elkarte, hitzaldia.

Hizlari: Anjel Lertxundi.

Gaia: Haur heziketa.

1. Haurra: Bere nortasun eta ingurua. Haurren eskubideak. Nazioarteko giza-eskubideak eta haurra.

2. Haurra eta sendia: Harremanak. Gurasoen betebeharrak. Haurren arazo nagusiak.

3. Haurra eta gizartea: Harremanak. Gizartearen betebeharrak. Haurren arazo nagusiak.

MAIATZAREN 23an. - ASTEAZKENA

Arratsaldeko 8tan., S.C.R. Arrate elkarte, hitzaldia.

Hizlari: Mikel Urkola.

Gaia: Haur psikologia.

—Haurra eta psikologia.

—Haurren okerkeria.

—Haurra eta sexoa.

—Haurra eta gizartea.

—Haur jolasak eta beren esangura.

MAIATZAREN 24ean. - OSTEGUNA

Arratsaldeko 8tan., S.C.R. Arrate elkarte, jendaurreko elkarriketa.

Gaia: Eibarko Ikastolaren Azterketa.

Mahaia: Mogel Ikastolako haurren guraso, andereño, irakasle eta arduradunak, Imanol Laspiurzen zuzendaritzapean.

—E.G.B. delakoa eta Mogel Ikastolako egoera.

—Asmoak eta posibilitateak.

—Irakaskintza.

—Elkarriketa.

MAIATZAREN 25ean. - OSTIRALA

Huntziko 7 eta 10etan., S.C.R. Arrateko Zineman:

NAFARROA: LAU HAROAK

Caro Baroja anaien filma hau etnografiako bilduma paregabe bat da. Nafarroako ohitura zahar, esku-langintza eta folkloreak arlorik berezienak agertzen ditu, erdi galduak, galzorian edo laster galteko arriskuan daudenak batez ere: Erronkariko gaztagintza, Ezkako almadiak, Leitzeako haizkoragi-leak, Iturengo «yoaleak», abarkagintza, kaikuak, mutil-dantza etab.

Filma hau dokumentu hutsa da, batere argumenturik gabe, eta honetan datza, hain zuzen, bere baliorik nabariena, dokumentu soil bat baino ez dela alegia, bi ordu eta erdiren buruan agertzen diren irudi, gertakizun eta ikuspegiak edozein hitz eta azalpen baino esankorragoak bait dira.

MAIATZAREN 26an. - LARUNBATA

Arratsaldeko 4etan., S.C.R. Arrateko Zineman:

GINOLA ETA FILMAK HAURENTZAT

MAIATZAREN 27an. - IGANDEA

Goizeko 9'30etan. Arrate Haur Txistulari Taldearen kalejira.

11'30etan. Astelena Frontoian, UZTAPIDERI OMENALDIA.

Martin, Basarri, Mugartegi, Lizaso, Lazkano, Agurre, eta Arozamen bertsolari guztiz ezagunak Eibarren bilduko dira egun honetan, Jose Mari Iriondoaren zuzendaritzapean.

UZTAPIDE amaika urtetan etorri izan zaigu Eibarrera, San Pedro jaietan. Aspaldi zor zi-

tzaion omenaldi hau, eta hona hemen, azkenik, eibartarren esker ona.

Eguerdiko 2'30etan. omenaldi bazkaria Kerizpe elkarte.

MAIATZAREN 29an. - ASTEARTEA

Arratsaldeko 8tan., S.C.R. Arrate elkarte, hitzaldia.

Hizlari: Jose Maria Satrustegi

Gaia: Euskal Izendegiaz

—Orain arteko euskal izendegiak.

—Legaren mugak.

—Artxibo eta agiri zaharrak. Izen azterketa eta bilduma.

—Euskal Izendegi berria. Bere balio eta praktikotasuna.

MAIATZAREN 30ean. - ASTEAZKENA

Gaueko 10etan., S.C.R. Arrate elkarte, KOSKA taldearen musika saioa.

MAIATZAREN 31an. - OSTEGUNA

Goizeko 11'30etan., S.C.R. Arrate elkarte, Deba ibarreko zenbait ikastolaren antzerki saioak.

Ordu eta toki berean, Eibarko ikastetxe guztietako haurren kantaldiak.

Antzerki eta kanta saioz osaturiko jaialdi hau guztiz haurrek eta haurrentzat egin izango da. 12'30etan. Debako Arte Lantokien agerketa, S.C.R. Arrateko erakustokian.

EKAINAREN 1ean. - OSTIRALA

Arratsaldeko 8tan., S.C.R. Arrate elkarte, hitzaldia.

Hizlari: Jose Maria Larramendi

Gaia: Haurra eta artegintza.

—Haur pintura. Gauzen ikuspena eta ezagupidea.

—Haurra eta marrazkiak.

—Haurren abalmena eta sorkunde lana.

—Irudigintza, zentzua eta esan-nahia.

—Antea Herriratu.

EKAINAREN 2an. - LARUNBATA

Arratsaldeko 6tan. Liburu eta Disku Azoka Untzagako arkupean.

Azoka honetan euskarazko liburuak azalduko dira batez ere, euskal editorial eta aldizkari guztien agerpe.

7tan. Zubietako ZANPANTZARRA eta Arrate Txistulari Taldearen kalejira.

Gaueko 10etan., kanta, dantza eta txalaparta IHARDUNA Astelena Frontoian.

—Zanpantzarra

—Benito Lertxundi

—Mikel Laboa

—Joxe Mari Zabala

—Xabier Lete

—Pantxo eta Pello

Arze anaiak

EKAINAREN 3an. - IGANDEA

VIII UMEEN EUSKAL JAIA

Goizeko 9tan., Euskal Meza Karmeldarren Elizan. 10etan., talde guztien bilera Urkuzuan.

11etan., dantza, txistulari, karroza eta Zanpantzarr taldeen ibilaldia, Urkuzuatik Untzagaraino, Grabadores, Estazino-kalea, Ibargurutz, M. Angela, eta Dos de Mayon zehar.

12'20etan., talde guztien saioak, nork bere gisa, eta aurrez izendatuko zaizkien hauzo eta inguruetan. 2tan. bazkaria.

4'30etan. talde guztien bilera eta dantza iharduna Ipuruko Foballa Zelaian.

6tan. Erromeria, Agur Jaunak. Amaia.

BAR - RESTAURANTE

AURRERA

HAUXE DUZU ZURE JATETXEA

Urbietan, 12

Urrut.: 411528 - 412578

— DONOSTIA —

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

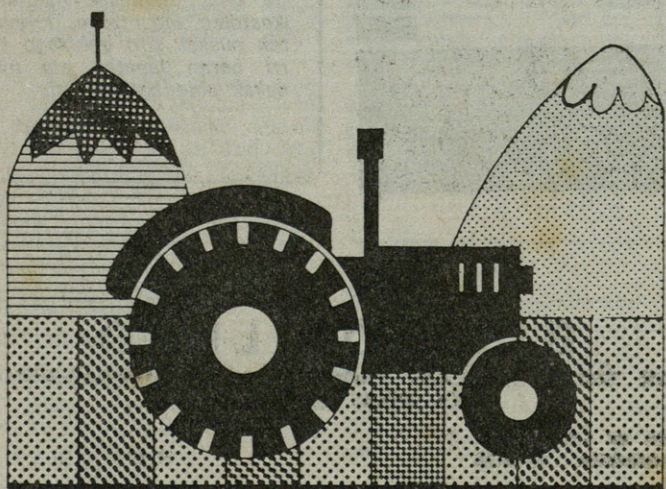
1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS. 46

GAZTEIZ (Vitoria)

GIPUZKU'KO NEKAZARITZA

PIZTU ETA INDARTU

Gure ardurarik aundienetako bat, Gipuzku'ko nekazaritza piztu eta indartzea da; era ontan, probintziko aberastasuna geitu egiten bai dugu. Gure laguntzakin:

- maisterrak bere baserria erosi dezake.
- nekazaritzarako tresnak erosi.
- abereentzat dituan ikulluak beritu.
- kasta oneko beiak erosi.
- Gizartea atsegiñagoa egin.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL
DE GUIPUZCOA

ELIZAREN BERRI AIETEKO ELIZA BERRITZEN

Aspaldian ez nintzen Aietetik barrena igaro. Erregebidea lehen bezain koskatsu aurkitu dut. Ipur-salto ederrak atera ditu nere asto txiki Seatak. Kosketan behitzat bizia dago oraindik.

Baina elizaren ondora iritxi naizenean dena aldatua eta zeharo berriturik ikusi dut. Jetxi asto txikiaren gainetik eta bertako apaizetara jo dut hitz aspertu bat egiteko asmoz. Gosari inguruan aurkitu ohi dira apaizak etxean. Garai hortan nintzen ni ere Aietetik eta ez dut kalerik egin. Nonbaitetik hizketan hasi behar eta festei buruz egin diet galdera. Izan ere nonbat irakurria bait dut Aietearrek festak garaiaz aldatuak dituztela.

Zer dela eta aldatu dituzte Aietearrek beren festak?

—Bai, Bazko garaira aldatu dituzte beren festak. Lehen irailaren 14an egiten zituzten gurutze santuaren egunez. Baina orduan ez dago giro haundirik. Festa gehiegi dago bazterretan. Donostiak bereganatzen du garai hortan inguru guztia. Ez dute maiatzaren hirura aldatzerik nahi izan Aieteko "Gurutze baillaran" egiten bait dituzte egun hortan. Bazko aldira aldatu dituzte. Kristauak ez bait du bere bizia gurutzean amaitzen. Piztuera garaitu du heriotza. Uda berria eta piztuera alaitasunaren diridetan ospatu nahi dituzte Aietearrek beren festak. Euskal kutsuko jaiak ospatu nahi dituzte gainera.

—Oso aldatuak eta berriturik ikusi dut barru eta kanpo eliza eta honen ingurua.

—Bai, hamaika neke eta buru-hauste jasan dugu bitartean. Zer-bait egin beharra zegoen. Zeharo ondaturik zeukan teillatua. Ustel-duk zeukan tellatuari eusten dioten egurrak. Berritzen hasi ginan eta dena bukatu arteko onik ez dugu izan. Behar zuen honelako aterpe bat hainbeste balio duen Gurutzeak. Baita berton biltzen den Aieteko jendeak ere. Urtearen buruan hainbeste ezkontza egiten den ekuak ere egokia izan behar du. Guk ondo egin nahi izaten ditugu elizkizunak. Hortarako, lekuak ere tajuzkoak izan behar du. Ikusten dugu bezala iturria jarri dugu bataioak egiteko ere. Jarioka dagoen iturriko ur biziak askoz ere hobeto adierazten du bataioaren esanahia.

—Ez al duzue errazena egin? Zaila izanik ere harritzko eliza berriea bait da errazena.

—Egia diozu. Baina ez genuke hortan bakarrik geratu nahi. Lehenek ez dugu sakramentuak nola nahi ematen jardun nahi. Orain arte baino gehiago eskatu nahi genieke sakramentuen eske datoei. Bizitzarako eta gizarterako erabaki bat hartu behar da sakramentuetan. Elizkizunak berak ere eraberritu nahi genituzke. Oraingoan umeein hasi gara garizuman eta abenduan. Elizatik kanpora egiten dugu umeein Jainko-Hitzaren ospakizuna. Eukaristiako zatian bakarrik biltzen dira meztan dau-den helduekin. Mezak berak ere gutxitu egin ditugu hobeto egitearren.

—Hori guztia egin beharrezkoa da noski, baina horrek bakarrik ez dut uste egiazko eliz-berritze-rik egiten duzenik, kristau-elkartea berritzen duzenik.

—Ezta gutxiagorik ere. Aieteko kristau-elkarte osoa jarri nahi genuke gizarteari begira Taldeka lan egin nahi genuke. Oinarritzko kristau-elkartek sortu nahi genituzke. Hori da gure asmoa. Ez dakigu asmatuko dugun ala ez. Saiatuko gara behintzat. Lehengoari eutsiz bakarrik ez du Elizak etorkizunik. Zerbait berria sumatu beharrean gaude gaurko jendeari erantzuteko. Gainera guretzat ez da parroikia harritzko etxe hau bakarrik. Horregatik aldatu diogu izena bera ere. "Gurutzeaga" izenez bataiatu dugu. Deitura hori izango dute Aieteko kristau-elkartearen izenean egiten diren lan guztiak: bai elizarenak, bai ikastolarenak, bai beste edozein zerbitzurenak. Eta ekin-tza honen barruan sartu nahi genituzke baita bertan bizi diren moja-mota guztiak ere. Hiru moja-etxe bait ditugu Aieten.

—Lehendik ere baduzue gauza berriak eta ondo egiten dituzuen sona ingurumari hauetan, baina nola piztu behar duzue suberri hau?

—Harritzko eliz berritzea dela eta hasteko hitzaldi batzuk ipini ditugu. Hor azalduko diegu gure eliztarrei gure asmoa eta hor adieraziko zaie zer den kristau izatea gaurregun. Egokiera honekin eman

nahi genioke lehengoari bultzada eta berriari hasiera.

—oOo—

Aiete beti izan da sona haundikoa. «Goiko-Galtzada» bakarrik zen garai batean Donostiako sarre-ra eta irteera Hernani aldetik. Ez Añorgakorik eta ez Loiolakorik zuen. Hortxe zen hemeretzigarren gizaldian desegin zen ermitatxoa ere. Eta hortxe dago oraindik hamaseigarren eta hamazazpigarren gizaldikoa den Gurutze Santuaren irudia. Hiru gauza hoiek egin dute sonatua aspaldidanik Aiete. Antzinako sona haundi horren gainean kristau elkarte bizi eta egiatzkoa jasotzeko ahalmena opa diegu Aietearrei. Gorputzik gabeko gurutzeaz eta «Gurutzeaga» deituraz ekin diote gaurko Aietearrek lanari. Heriotzaz amaitzen ez den bizitzan sinesten bait dute. Egia, zuzena, askatasuna, bakea, maitasuna, zoriona emango dizkien bizialdian itxatzen bait dute.

IRAOLA

GAZTEAK ETA ZARRAK DANA EZ DIRA TXARRAK

Alperkeriak uxatu eta ekiten diot lanari kastigutxo bat eman bearra daukat nere buruari; kristau artean badabil orain jaunak zer esan ugari oroitu gabe danok gerala mundu ontan pekatari.

Urte au ere aurreratu ta lengo naigabe berdiñak ai zenbat negar sortzen dituan alkar ikusi eziñak; gure barruan sartuta daude pixti txarrenaren grifak gizonak gera emen askotan animalirik aundinak.

Gaur munduari begiratu ta derrigor esan bear du maitasunaren arrasto danak ez ote ditugun galdu. Alkarren aurka gabiltz egunak dituan ainbeste ordu paradiso bat bear zuana inpernu biurtu degu.

Kristau batzuen jokaera nik gaur billatzen det itsusi lagun urkorik ezin du askok begien pintan ikusi; gauza onikan iñoiz egin ez kontatu milla fantasi oiek ez dute Kriston dotriña oraindik ondo ikasi.

Neretzat berdin da eskubia ta berdin ezkerrekoa bear bezela betetzen badu daukagun egitekoa; elizara maiz inguratzea ez da izaten naikoa lagun urkoa maite duanak arek maite du Jainkoa.

Apaiz gazteak txarrak dirala entzuna naiz publikuan egi galantak nunbait esaten oiek beti kulpituan. Kristo berberak orduko itzak orain esan bazituan komunistatzat artuko zuten gizon askok segituan.

Aldakuntzarik nai ez dutenak egiten diete traba

argiak nunbait miñ ematen da berak maite duten gaba; Aita Santuen esanik ere ez badigute nai laga emen norena entzun bear da ori galerazen bada.

Apaiz gazteak neretzat dira langille purukatuak ta berak daude langillearen problemarekin lotuak. Badakizkigu guk nola ziran garai bateko kontuak orduan ere orain bezela danak etziran santuak.

Millak tokitan esana naiz ta ez naiz asperten esaten apaiz gazteak ari dirala ejemplo onak ematen. Gure auzoan or ari dira lana galanki egiten eliz berria zabalduko da berairi esker Aieten.

Pausoa franko emanak dira aspaldian bazterretan danok dakigu ia bi urte igaro dira obretan. Jaunari esker bukatu dira naiz zerbait egon zorretan laguntzen faltik ez da izango seguru nago orretan.

Maiatzerako aldatu dira gure barrioko jaiak seguru nago izan ditezke lengoak bezin alaiak. Berri on bat nik badet zuentzat arreba eta anaia; lenengo meza emango digu Gipuzkoako gotzaiak.

Agur bero bat gure gotzaiak txit merezia ez al du? Aietearrak, al dezutena meza ortara azaldu. Gure biotzak oso osorik berari bertan zabaldu ikusi dezan maitasun garrik emen ezala itzaldu.

MATXAIN

ELIZA INSTITUZIO (eta III)

Aurreko asteetan ikusi dugu instituzio bat kristau sinesmenarentzat beharrezkoa izanik ere, gaur eguneko instituzio konkretu hau ez dela nahitaezkoa, aldatu daitekeala, salbamen ekintzaren zerbitzuan egokiago gerta dadin.

Problematika honi oraingo akabera emateko hirugarren galdera gelditzen da erantzun gabe: Instituzioa eta historia.

Aurreko lanean zera genion: Elizaren gaurko eraketa ez dela Jesusek pentsatutakoa, Jesusek horrelako gauzetan pentsatu ere egin ez zuelako, kristautasunaren kondairan zehar eraketa modu bat baino gehiago egon direla, Eliza katolikoaren gaurko eraketa konkretua kondairan zehar osatuz joan dela eta borobildu, nahiko berandu borobildu dela.

Elizaren eraketaren, instituzioaren osatzeari eta borobiltzeari jarraitzeko Elizak bere buruari eman dion legedia aztertzea da biderik onenetakoa. Izan ere Elizak badu, idazteaz bestea, bere lege liburu. Liburu hori poliki poliki osatuz joan da gizaldietan zehar, beharrenean eragiaz. Kristau elkarteak haundituz eta sendotuz joan ziren neurrian, elizkizunen ordena eta, orokarki hitze-giñaz, kristau bizitza osoa zuzentzeko lege batzuk, arau batzuk beharrezkoak gertatu ziren; elizkizunak nork eta nola zuzendu behar ziren, behartsuentzako dirua nork bildu eta nork administratu behar zuen, kristau sinesmenaren irakaskintza noren eskuetan gelditzen zen, Jainkoagandik doai bereziren bat hartutakoek elkar-tean zuten eginkizuna etab.

Eliza Estaduaren, Erromako estaduaren barruan ofizialki onartua izan zenean, laugarren gizaldiaren hasieran, asko hedatu eta tinkotu zen. Honek lege berrien beharra zekarkien. Horrela poliki poliki legediak eta araudiak ugalduz joan ziren. Lege hoiek kolektio edo bilduma partikularretan jasoz joan ziren. 12. gizaldia arteko garrantzitsuenak hauek dira: 3. gizaldiko konstituzio apostolikoa, 6. gizaldiko Collectio Dionysiana (Dionysius Exiguus-en bilduma), 9. gizaldiko pseudoisidororenak deitu dekretalak, Frantziako, Espainiako, Afrikako, Erromako, Greziako Elizaren Canon-bildumak. Bilduma pribatu hauekin hersten da Eliz legediaren kondairaren lehenengo aroa: lege zaharrenaren garaia.

12. gizalditik hasi eta Trentoko Konzilio bitarteko garaia lege berriaren garaia deitzen zaio. Garai hontakoak dira Grazianoren Dekreto (12. gizaldian), Raymundo de Peñafortek Gregorio IX garrenarentzat egindako bilduma (Liber Extra, 13. gizaldian), Bonifazio VIIIren garaiko Seigarren liburu (Liber sextus, 13. gizaldiaren akabera), Clemente Vren bildumak (14. gizaldian) eta Extravagantes deituak azkenik.

Hirugarren aroa Trentoko konziliotik 1917. arte dihoan garaia da. Garai hontan Aita Santuen idatzien bildumak, konzilioetako bildumak, Aita Santuen eta Kuriako kongregazioneen akten bildumak bakarrik aurkitzen ditugu.

Joan den gizaldiaren azken aldera gotzai katolikoaren artean Elizaren legedi osoa batu eta liburu bakar batetan biltzeko beharra oso nabarmena zen. Izan ere, orduarteko legedia zatiturik eta banaturik zegoen, tradizio ezberdinak zeuden eta lege ezberdin eta elkarren kontraesanekoetan baliozkoa zein zen askotan erabakitzerik ez zegoen.

Hori dela ta, Pio IX. garrenaren agindupean ekin zitzaion Elizaren lege liburu berri bat idazteari, Elizak ere bere legedia, legedi batu eta bakar bat izan zezan. Lan hori 1917an amaitu zen eta 1918an hartu zuen legedi horrek lege indarra. Gaurko Elizaren eraketa legedi honen araura moldaturik dago, Vatikanon Ilren al-daketa batuz bestea. Horregatik axola haundikoa zaigu liburu hori nola eta ze giroan sortu zen jakitea.

XIX. gizaldiaren azken aldera ekin zion Elizak lan hori esan dugun bezala. XVII eta XIXgarren gizaldiak kodigoen gizaldiak dira deituak. Bi gizaldi hoietan osatu ziren Europako lege libururik gehienak. Erdi Aroaren bukaeratik osatzen zihozaten Europako estadu burges, batu eta zentralistek beren lege-instrumentoa beharrezkoa zuten batasuna eta zentralismoa sendotzeko. Europako lege bilduma hoiek ez ziren Europako erresumetan kondairan osatu joandako deretxoari begira egin, hutsetik hasita bezala baizik: gizon guztientzat eta garai guztietan berdina den arrazoimen abstrakto batetan oinarritzen dira. Hortatik legedi hauen eskabide radikala: gizon guztientzat eta garai guztietarako dute balioa. Honek lege bilduma hoiak bereizgarri bat gehiago ematen digu: absolutismoa. (Lehenago aipatu ditugu zentralismoa eta batasun-keria). Izpirituan hontan burututako lege bilduma batzuk: Bavarako deretxoren kodigoa, Prusiako deretxo orokarra (biak 18. gizaldikoak); Austriako lege bilduma orokarra eta Napoleonen Kodigoa (biak 19. gizaldikoak). Hoietan garrantzitsuenak Napoleonen kodigoa izan zen, honen arauera osatu bait ziren gainontzeko Europako lege bildumarik gehienak.

Elizaren lege-bilduma ere (CIC, Codex iuris canonici, Código de derecho canónico, legedi kanonikoaren kodigoa) giro hortan sortutakoa da eta gainontzeko lege-bildumen bereizgarri berdinak ditu: zentralismoa, batasun-keria eta absolutismoa.

—Hemeretzigarren gizaldian agertzen da lehenengo aldiz «societas perfecta» (gizarte osatua) esatera Elizari buruz.

—Hemeretzigarren gizaldiaren azken aldean, Vatikanon lehenengo konzilioan, bihurtzen da dogma Aita Santuaren hutseziña.

—Lege bilduma berrirako berritzen den guztia Vatikanoko kuriaren sentiduan eta izpirituan berritzen da.

—Lege bilduma guztiak gizon guztientzat eta garai guztietarako balio du.

Elizaren gaur eguneko eraketa lege bilduma honek zuzentzen duenez, ondorena nahiko garbia da: Elizaren eraketa zentralista, bateratzailea eta absolutista da. Eta hori ez hasieratik horrela zelako, eragin historiko eta kulturalak bide direla baizik. Ez ahal da zerbait aldatzeko garaia heldu?

JOSEBA ARREGI

Oharra: Ikus, F. Elsener, «Der Codex iuris Canonici im Rahmen der europäischen Kodifikationsgeschichte», «Vom Kirchenrecht zur Kirchenordnung» liburuan, Müller, Elsener, Huizing; Einsiedeln, Zürich, Köln, 1968. Ez dakit gaztelaniaz badagoen.

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA

Dei honi jarraituz bazatoz zure erlojua KANARIAS bertan baiño merkeago erosiko duzu

Matxin Arzu, 1

ONDARRABI

UMEAREN HEZIERA

Umea noiz hezitzen ote da? Zenbat irakaslek hezitzen ote ditugu umeak? Zebateraino erasaten ote diote umeari gure asmo zuzenak? Zer da hezitzea?

Utz ditzadan galderak zintzilik, erantzunik gabe. Sar nadin eskolako hormen barruraino. Gelan ume batzuk eta andereñoa edo maixua aurkituko ditut.

Etxe askotako umeak dira, guraso desberdinen umeak, giro desberdineko haurrak. Bakarria da, berriz, hezle edo hezitzailea gela bakoitzean. Andereñoak eta maixuak mundua, gizona eta gizartea hartzeko era bat du, halako edo holako gurasok duena, baina ez guztiek dutena.

Ez dezagun amets egin. Hezitzaileak ezin etxean utz bere pentsamoldea. Gutxi asko pentsamolde hortaz kutsatuko ditu umeak. Hauen hezierak nahitaez eramango du andereñoaren pentsamoldearen erasana eta kutsua.

Baina inolaz ere onartu ez dezakeguna haux eda: talde jakin baten pentsamolde eta jokabide jakinen eskutan ikastola erortzea.

Heziketaren aurka doan gauza bat da, nere ustez, ikastola mailan politikazko ideologia jakin bat sartzea.

Heziketaren lehenengo baldintza hauxe dugu: umeari gauzak goitik behera ez erakustea. Irakasleak umeari lagundu besterik ez dio egin behar. Umeak berak esan behar digu zer irakats. Goitik behera umeari sartzen zaizkion gauza hoiek alde batera uztea konbeni da. Badakit han esatea errazago dela egitea baino. Horregatik ez gintezke goitik behera pentsamolde jakinak ezartzen jardun. Horregatik umeari galde bezainbat erantzun egin behar diogu politikazko bide jakineko galderetan.

Bestela umea ari gara gaizki hezitzen eta gurasoari bere gurasoari bere haurra ikastolatik ateratzeko bideak jartzen.

Ikastolak ez dira sortu talde baten pentsamoldeari eusteko. Ikastolek euskaldunen artean dauden talde guztientzat izan behar dute. Ikastolak ez du talde baten eskutan erori behar. Bestela berehalaxe ditugu deseginik.

Onartu beharra dago pentsamolde desberdinak edukitzea. Hori ez onartzea ikastolaren etsai izatea da.

Beraz irakasleak ez badu, zuzenean, politikako ideologia jakin bat irakatsi behar ere ez dauka ahazterik pentsamoldeen desberdintasuna. Ez daukagu ez batzuk eta ez besteak bazterterik. Guztiak gogoan ditugularik lan egin beharra dago.

Ez daukagu inguru guztia aingeru balitz bezala haurra hezitzerik. Jakin behar du gizartean dauden borroken berri. Baina goitik behera ezer ezarri gabe.

ATAUNGO KOBABAT: LIMURITA

Ataun oso aberatsa da harpetan, alegia, koba asko dituan herria dala. Nahiz eta lehengo aldi batean «Limuritako Jentilak» idazleak guk aipatuko dugun harpe hortaz idatzita egon, guk berriz esango dugu «ikastola» orrialde ontako txoko hontan. Limurita harpea izango da gure gaia.

Koba hau, San Martingo harrobiaren inguruan Jentil Baratza deritzen zaion mendian dago. Joxe Migel Barandiaranen zuzendaritzapean aztertua izan da. Azterketa oiek 1971-ko urtean egin ziran.

Harpe onek gutti gora-behera hogeita hamar metro dauka. Lurra era askotakoa da: beluna (altxerriz eta zuztarrez nahastua), harroa, orixka, hautsezkoa, arrauka harriz hornitutakoa.

Aurkitutako tresnak: koba onetan giza-hezurrik ez da aurkitu, baina suarritzko tresnak ugari. Beste gainontzekoan, aurkitutako garrantzitsuenak hauek dira:

—Okre gorri batzuk.

—Animalien hezurak (lepa-hezur bat, hortzak, haginak, eta abar).

—Zenbait hezur harri bihurtuak.

—Harrizko seiren bat tintil.

—Bost bat motatako lurrontzi zatiak.

—Suarritzko zulakaitzak, mihizto mutur bat; suarri igeiki bat, suarri printzak.

—Suharritzko marruxko zulakaitz bat.

—Burdin maila bat.

Eta bukatzeko, esan dezagun guk ere: alegia, harpe hau ilobi bat dala, orain dala lau mila urtekoa gutti gora-behera. Hori da Joxe Migel Barandiaran maixuak harpe horregatik beste gauza batzuen artean esaten ziguna. Gainera, koba hau, Goierri bailarako garrantzitsuenetakoa da.

OSKIA ZEBERIO (12 urte)

MILAGROS AIERBE (12 urte)

(Ataun)

IPUI BAT

Egun batean, gerta zan gauza arrigarri bat.

Gizaki bat zegoan lora bati begira; eta une batean, hasi zan kantari.

Orduan, loreak esan zion: «Ixildu zaitez, gizaki gaiztoa. Ez al dakizu lotan nagoala zuen gaitzagatik? Horregatik, utzi zaidazu pakean, ez badezu nahi hil egitea nere bizia».

Hori entzutean, gizaki hori ixildu egin zan eta pentsatzen hasi zan: «Zer gaitz eman diogu guk loreari?».

Horrela zebillela, inguruan pasa zan inguma gorri bat, isats luze batekin. Eta, pasatzean, esan zion: «Zertan zaude or, lore horri begira? Ez al dakizu gizakiak geldik egoten bazerate, nahastu egiten zeratela?».

Ingumari entzutean, gizakia oztuta gelditu zan. Pentsakizun nahastuak etortzen zaizkion bere burura. Berak horrelako gauzarik behin ere ez zuan entzun eta, jakina, ez zekian zer pentsatu.

Gizaki hori horrela ikustean, jaun goiko bat berarengana jetsi zan (arritzekoa!) eta honela itz egin zion: «Zer gertatzen zaizu, gizaki lakatsa?».

Orduan, gizaki honek erantzun zion: «Ni lakatsa izango naiz baiñan, zu oraindik lakatsagoa zera eta bai ta ere zu bezelako beste jaun goiko guztiak».

«Ixildu zaitez, gizakia! Zein zera zu neri horrela itz egi-teko?».

«Ni bihurri bat naiz eta zure, eta zu bezelakoen, aurka nago!».

IMA OTZ
(Baiona)

San Tomas Lizeoko zakurrari

— 1 —

Zakur leial, jator bat atean zaindaria atean zaindaria, jarria daukazute gaizton salatari. Zakur orrek ba-dauka eskola ugari sekula zaunkarik ez gelago danari... Ez al-da au egia andereño Mari?

— 2 —

Oraindik gaztea da, sei bat illabete sei bat illabete, baiñan begiz argia ta belarriz tente. Jende ez ezagunei golpez eman frente, Lizeon era ortan edukatu dute... Bere «profesorea» du etxe-zai Lete.

— 3 —

Salatzen astian, rau!, aurretikan aide aurretikan aide, bestela ozka gogoz asten da debalde. Larriak pasatuei egiozu galde, eskarmentu dutenak ortxen lau ba-daude... Iru andereño ta maixu bat alkate.

— 4 —

Azkotin jaioa da razaz alemana razaz alemana, HITLERek bezelaxe egiten du lana. Aurretik laixter kendu gogozko ez dana, grazi berezi bat du eretxek emana, esanaz: «Alperrari zertan eman jana?»

— 5 —

Eskerrak alper txarrik ez dala barruan ez dala barruan, danak saiatzen dira legeko moduan. Alproja-ontzik auxen eduki goguan, obe dezute bizi ortikan kanpuan... Bestela zakur ori beti amorruan.

— 6 —

Tipoz dotoria da illajez polita illajez polita, gailera ikasia onuntz etorritan. Asko jardutzen dira bera ikusita: «Donostiako modak zeuzkak ikasita, traketsagok ba-dituk milla señorita»!!

— 7 —

Aurkak goizen goizetik oruntz etortzian oruntz etortzian, danak agurtzen ditu zerbait ekartzian. Losintxa ikusgarrik aurre ta atzian, enbusteria pranko jan oiek artzian... Diplomatiakua da nere iritizian!!

— 8 —

Olako ate zairik ez dago ez nun nai ez dago ez nun nai arrotzentzat mutur beltz sekula ez alai. Zuen gauzak gordetzen ederki daki, bai, beti ate ondoan lapurrak etor zai, i orrela portatu urte askotan, JAI!!!

IBAI-ERTZ